

Doğuşt

TÜRK SANATINDA YENİNİN GÜZELİN DEĞERLİNİN DOSTU

Yeni Dizi ★ Sayı : 12 ★ Cilt : 8 ★ Mart 1962 ★ 1,5 Lira

BİR ÖÇ DAVASI

Senato'da Millî Eğitim Bakanlığı bütçesi görüşülürken, Fakir Baykurt'a ve romanı «Yılların Öcü» ne ağır saldırılar yapıldı. Herşeyden önce; dokunulmazlığın kalkması arkasına geçip, dokunulmazlığın arkasına geçip, dokunulmazlığı olmayan genç bir yazara bunca yüklenmenin nasıl açıklanabileceği merakla değer.. Seçilerek gelen kimselerin, seçen durumunda olanlara istediklerini söyleyebilmeleri eşitliğe sığmaz.. Doku-

nulmazlığı yanlış anlamının bir sonucudur bu..

Bu yanlış anlama, ya da fırsattan bu biçimde yararlanma karşısında yapılacak hiçbir şey yoktur.. Fakir Baykurt da başına dolu gibi yağın hakaretlerin önünde bir iki anlamlı söz söylemekle yetinmiştir. Ya da zaten bunun dışında bir davranışa yaradılışı, yazarlığı, düşünce insanı olması engeldir.

Senatodaki davranışı, 27 Mayıs öncesine bağlanması da kaabildir. Ama, bunu ileriye sürmek neye ya-

rar? En iyisi, bu taşkınlığın sonu nereye varacaktır diyerek beklemek gerekir.

Burada, sayın İnönü'nün «düşünce özgürlüğü» muştusunun nerede kaldığını düşünmeden geri kalamıyacağız.. Bir yazar roman yazmış, romanı basılmış; devrin politikacıları bundan hoşlanmamışlar, yazarı mağdur etmişler. İhtilâl olmuş, yazar mağdurluktan kurtulmuş.. Eseri de birtakım süzgeçlerden geçmiş.. Satılmasında bir sıkınca görülmemiş.. Bir rejisör romanı almış, bundan bir oyun çıkarılmış.. Oyun sahneye konmadan (oyunla roman arasında büyük değişiklikler de olduğu kuşkusuzdur). Cumhuriyet Senatosu'nda büyük bir gürültü kopuyor.. Türkiye'de roman yazmak, yayınlamak, polisün süzgecinden geçtikten sonra satılmasına devam edilmesi olağan işlerdendir. Bir sanat eserinin değerini eleştirmeciler biçer.. Eseri onlar mahkûm eder, genel oy yere vurursa vurur.. Senatör eğer eleştirmeci ise, eser için yazı yazar, ya da konuşma düzenler.. Eleştirmeci değilse bu konuda söyleyeceği söz yoktur. Bundan ötesi bir sınırın ötesine geçmek demektir.. Bir ülkede bir sanat eserinin kaderine Senato üyeleri egemen olmaya kalkarlarsa o ülkede en basit anlamında düşünce ve sanat özgürlüğü yok demektir. Senato gibi yüksek bir organda bir Türk yazarı için ağıza alınmaz söz-

(Arkada)

Uzun Şiir - Kısa Şiir

Melih Cevdet ANDAY

Geçende bir ozan arkadaşım, yeni yazdığı dört beş dizecik güzel bir şiirini okudu bana; o şiir üzerine konuşurken, uzun şiir-kısa şiir konusuna değindik. Şunu merak ediyorum ben : Arkadaşımın, o dört beş dize ile verdiği, vermek istediğinin tümü miydi? Başka bir deyişle, onu bu dört beş dizeyi yazmağa iten düşünce daha da geliştirilmiye elverişli değil miydi? Bir

ozan, niçin kimi zaman düşünlerinin ardına takılıp gidebildiğince gidiyordu da, kimi zaman az sözle yetiniyordu? Konuların (salt anlaşma kolaylığı sağlamak için kullandığım bu sözcükten ötürü bağışlanmamı dilerim, yoksa konulu şiir değildir sorunumuz.) Geliştirilmiye elverişli olanı, olmayanı mı vardı ve bunlar ne yoldan ayırd edilebilirdi? Konuşmamızın sonunda anlaşıldı ki, o ozan tanıdığım, sadece çok vakti olmadığı için kısa kesmiş, dört beş dize ile yetinmişti. Demek kısa şiirler, vaktisizlikten ötürü kısa şiirdiler. Bunun gibi tembelikten ötürü, yorgunluğuna katlanmamaktan ötürü geliştirilmeden bırakılmış şiirler bulunduğunu da düşünebiliriz. Bütün bunların dışında kısa şiiri, salt kısa şiir için yazmak diye anlatabileceğimiz bir tutum da vardır ki, bu tutum, «şiir kısa olur!» savını içinde taşımaktadır.

Geçende Nermin Menemencioglu ile Cevdet Kudret arasında, uzun şiir-kısa şiir konusunda bir yazışma geçti; sanırım «kısa şiir olmaz» savına karşı Cevdet Kudret, Hayyam'ın dörtlüklerini örnek getiriyordu. Demek ortada, şiir kısa olmalı, uzun olmalı gibi iki karşıt

(Arkada)

görüş var. Ama bu iki görüşün niçin karşıt oldukları, başka bir deyişle, bugün bizim kısa şiirleri uzun şiirlere, ya da uzun şiirleri kısa şiirlere yeğlememizin ne gibi nedenlere dayandığı sorusu kolay kolay çözülmez. Uzun bir şiiri, kısa bir şiir gibi sevmemize hiç bir engel yoktur. Ama daha ileri gidersek, «Uzun şiir nedir, kısa şiir nedir?» sorusunu sormak gerekir; kaç dizeye kadar kısa şiirdir de kaçınıcı dizeden sonra uzun şiir başlar? İşte bu soruyu karşılamadan konuyu aydınlatamayız, sanırım.

Edgar Allan Poe, 31 Ağustos 1850 de yayımlanan, **From the poetic principle** adlı yazısının bir yerinde şöyle diyor : «Şu kanıya vardım ki, uzun şiir diye bir şey yoktur. **Uzun şiir** sözünün sadece apaçık bir çelişki olduğunu ileri sürüyorum.»

Uzun şiire karşı ilk baş kaldıran Edgar Allan Poe'dur, diye düşünmekte, büyük bir yanlışlık olmasa gerektir. Başka bir deyişle, kısa şiiri, yeni bir şiir anlayışı olarak ortaya süren çağdaş şiirdir ve onun babası sayılan da Edgar Allan Poe'dur. Ancak Poe'nun, sözcüğü **Raven** şiiri 108 dizedir. Şimdi 108 dizedik bir şiiri kısa şiir mi sayacağız, uzun şiir mi?

Burada yapılacak ilk iş, konuyu dize sayısına bağlı

görmekten kurtulmak olmalıdır, sanıyorum. Çağdaş şiir anlayışı, şiirden öyküyü atmak amacından doğmuştur, denebilir; bu ise sözcüğü, Homeros'un, Dante'nin, Fransız klâsik ozanlarının ve bir anlamda romantik ozanların şiir anlayışına karşı çıkmak demektir. Gerçekten de, Homeros'u alırsak, o iki büyük koçaklamanın onca uzun olması, bütün ayrıntıları ile bir savaşı ve bir deniz yolculuğunu anlatmasından, giderek bir parçayı önce ozanın, sonra kişilerden birinin diliyle, daha sonra da başka bir kişinin diliyle olmak üzere bir kaç kez anlatmasındandır. Öyküyü, tarihi, dini, ansiklopedik bilgileri çıkarıp atınca, yeni şiir ister istemez, eski şiire bakınca kısa olacaktır.

Bu açıdan bugün uzun şiir-kısa şiir tartışması, bana gelir ki, baştan başa gereksizdir. O tartışma, yeni şiirin, çağdaş şiirin ortaya çıkışı sırasında, yüz yıl önce gerekliydi. Bugün kısa şiir sözünden, beş altı dize içinde dönüp durmağı anlamak, bu bakımdan, sadece yanlış olmakla kalmaz, bir şiirin geliştirilmesine, bu yoldan görülemeye de karşı durmak olur, vakit darlığından ya da değil, tembelliği yerleştirir, fantaziye, nükteye indirir ve ozanlığı kolay göstererek şiirin eğitimsel yanını çürütür.

ler söylenirse o ülkede kişisel güvenlik de yok demektir. Hele Türkiye gibi Meclislerden çıkan her sözün henüz yasa sayıldığı bir memlekette bir genç yazarın «mahkûm edilmesi» tehlikelidir.

Yeni bir Anayasa ile ise yeniden başladığımız bir devrede, sanatçıya karşı girişilen bu kasıtlı davranışı, şimdilik sadece acemiliğimizin, demokrasiyi iyi anıyamamış olmanın bir belgesi olarak anlamak ve saklamak gerekiyor...

Bir sorun daha var. Gericiler, yeni yazın kuşağını durmadan komünistlikle suçlamaktalar.. «Yılanların Öcü» için söyleyebildikleri de bunun ötesine geçmiyor.. Ancak, bugünkü Türk yazınından yeni kuşağın eser

lerini çıkarır atarsak geriye ne kalır? Milliyetçi diye öne sürdükleri gerçekte gerici yazarların roman, öykü, şiir, deneme, eleştirme diye ortaya çıkaracakları eserler var mı? Hangisi, hangi dile çevrilmiş, hangisinin yazarı ad yapmış, ün salmış? Böyle bir olaydan henüz kimsenin haberi yoktur. Bugünkü Türk yazınının gidişi ortadadır. Bu yazından gerleye dönülemez.. Bu yazın, Tanzimat'la başlayan yenileşme hareketinin son halkasıdır. Üstelik, deneme çağını çoktan aşarak kendini bulmuştur. Dünyaca da tanınmıştır. Artık, bu yazın üzerine acayip lâflar etmenin hiçbir anlamı yoktur. Adamı gülünç eder bu çeşit aykırı çabalar.. (DOST)

ABONELERİMİZİN DİKKATİNE:

Gereksiz yazışmaların önünü almak gayesiyle abonelerimizin adreslerinin üstüne iki sayı (Örneğin 1 — 12) yazıyoruz. Bunun biri abonenin başladığı, öbürü de biteceği sayıyı gösteriyor. Buna göre abonelerimiz her çıkan sayımızı eline aldıkça abonesinin hangi sayıda biteceğini görerek daha önceden uzatma işlemlerini yaptırılmalarını kolaylaştıracaktır. Bunu yaptırmayanların aboneleri bitince — ayrıca hatırlatılmadan — dergileri kesilecektir. Şimdiden özer dileyerek bildiririz.

dost

TÜRK SANATINDA
YENİNİN GÜZELİN
DEĞERLİNİN DOSTU
Ayda Bir Çıkar

Sahibi : Salim ŞENGİL

Yeni dizi

Sayı : 12 Cilt : 8 - Mart 1962

Yazı İşleri Sorumlusu :

N. ŞENGİL

İdare yeri : Rüzgârlı S. Ove

han. Da. 4 - ANKARA

Tel : 11 98 29

Abonesi :

Yıllık 18 TL. — 6 Aylık 10 TL.

Dış ülkeler için bir mislidir.

Öğretmen ve öğrencilere % 20

İndirme yapılır.

İlân şartları : Santimi 12 lira

Arka kapak 2 renkli 1.500 TL.

» » 1 » 1.250 TL.

İç » 1 » 1.000 TL.

Sürekli olarak 6 sayı verenlere

% 10, 12 sayı verenlere ise

% 20 indirim yapılır.

Basıldığı yer :

Resimli Posta matbaası

Lmt. Şirketi — ANKARA

Bir Hıristiyan Varoluşçu GABRIEL MARCEL^(x)

Bugün yaşamakta olan Gabriel Marcel'i felsefeye yönelten, okul ile ölüm olayı olmuştur. Ailesinin tek çocuğu olan G. Marcel, kardeş ve arkadaş dostluğuna susamıştı. Nesnelere üstüne bilgi veren okulda, asıl insana kapalı olduğunu görüyordu. İnsanlarla tam anlamda somut bir ilgi isteğinin böylece içinde kalması, onu piyes yazarlığına götürmüş, öte yandan da Tanrıya yaklaştırmıştır.

Gabriel Marcel anasını dört yaşında iken kaybetmişti. Daha çocukluk çağında, ölüm sorunu onun bu gibi listelerin, insanın varoluşu Birinci Cihan Savaşında Kızılhaçta hizmet ederken, savaşta ve hastahane ölenlerin listesini tutmakla görevlendirilmişti. Daha o zaman, bu gibi listelerin, insanın varoluşu üstünde ne kadar az bir şey bildiğini ve bildirdiğini uzun uzun düşünmüştür. Genç erlerle birlikte mezarı giren umutlardan listede ne var? O zaman, «varlığın sırrı» nı bilinebilenin üstünde olduğunu, ölümle herşeyin bitmemiş olduğunu sezmiş, böylece bağlılık (sadakat) düşünce-sine varmıştır ki, bu düşünce G. Marcel'in felsefesinde pek büyük bir rol oynamaktadır.

Gabriel Marcel sonra katolik olmuş, yani resmî Hıristiyanlıktan, gerçek Hıristiyanlığa geçmiş ve felsefesini bu yönde geliştirmeye başlamıştır.

Felsefe tarihinde, «olmak ve sahip olmak (être et avoir) sorununu

ilk defa ortaya atan G. Marcel'dir. Daha doğrusu, bu sorunu bütün kaplamı ile inceleyen odur. Bir insanın sahip olduğu ne varsa, örneğin ev, sağlık, iyi yetiler, bilgi, erdem, bütün bu gibi şeyler, onun dışında kalır. İnsanın bütün bunları kaybetmesi olabilir. Bunları kaybetmek onun için pek acı olabilir. Fakat bundan ötürü, varlığı sona ermiş olmaz. Bizim sahip olduğumuz, bu saydığımız türden şeylerdir, ama ne olduğumuz, (ce que nous sommes), bizim varoluşumuzdur. Varoluş, bilinebilen tanılabilen bir obje değil, ancak doğrudan doğruya yaşanan, araçsız olarak kavranandır. Hayatımızın ödevi, tanılabilen objeleri, gittikçe daha büyük ölçüde varoluşumuza sokmaktır. Bu ise, derin anlamda mal-edinme (s'approprier) ile olur. En ufak örneklerde bile bunu görürüz. Bir çekicin kullanılmasını kendime içten mal-etmekle, çekiç eskisinden daha çok benim olmuş, benim varoluşuma daha çok girmiştir. Bu, kazanılmış her türlü bilgi için doğrudur. İşte, gittikçe ilerliyen bu mal-etme, içine a'malar sonucunda ki insan insan olur. Çünkü gerçek insan, bir sahip olma değil, bir gözü peklik, bir cesurluktur; tehlikeyi göze almaz. Kısaca insan, özgürlükle meydana gelen herşeydir.

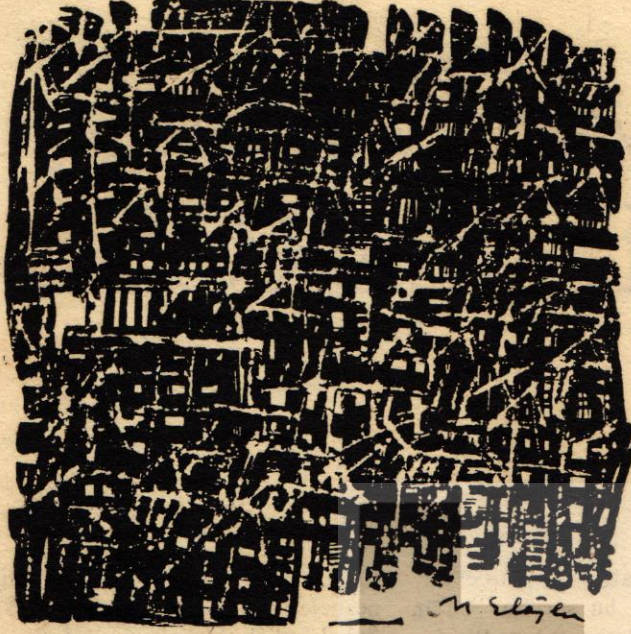
Onun için, Gabriel Marcel'e göre iki türlü düşünüş vardır: Okulun bize öğrettiği düşünüş, şeye, nesneye yönelmiş bir düşünüşdür Bu düşünüş genişliğine yayılır. Nesnelere türlü bilimlerde parçalar, ama «var-

lığın sırrı» nı açığa vuramaz. Bütün nesnelere temelinde bulunan varlığın kendisi, bir nesne değildir. Onun içindir ki varlık, bilimler için bir problem değildir. Varlık felsefede ele alınması gereken bir sorun-ötesi (métaproblème) dir.

İkinci düşünüş «refleksif» düşünüşdür. Bu, genişliğine yayılmıyan, derine giden bir düşünüşdür, ve varolmasının şartı, alçak gönüllüktür. Alçak gönüllülük bize metafiziğin kapısını açar.

İçten görgü gösteriyor ki varlık, hep kişilik varlıktır. Onun için de varlığı hiçbir zaman bir nesne gibi kavrayamayız; yalnız bir sen ile canlı bir karşılaşmada ondan pay-alabiliriz. Böylece Gabriel Marcel'e göre ben, ancak bir sen ile canlı olarak bağlı olduğunca, vardır. Bir insan, kendini başka bir kimseye kapalı tutarsa, kendi kendisini de bulamaz. Varoluş, ancak bir ikili konuşmada, bir diyalog'da ışıklanabilir. Bu diyalog, kendi belleğimde, kendimle olabildiği gibi, başka biri ile de olabilir. Duada Tanrı ile olabilir, böylece de Tanrı varlığından pay-alınmış olur. Ancak Tanrı varlığından pay-alma sayesinde ki, kırılmış acun (monde cassé) un parçaları bir bütün halinde toplanabilir. (Tanrı varlığından pay-alma, Gabriel Marcel'in düşünüşündeki mistik hatta bir bakıma panteist öğeleri meydana vurmaktadır.)

(x) Siyasal Bilgiler Fakültesi Fikir kulübünde verilmiş bir konferans serisinden.

İşleme

Sencilğim kof kütüğün iki şak(oluşu bir vuruşta
Maviş közü ocaktan kürekleyiş oculuğum.

Metin ELOĞLU

Bizi Sen ile karşılaşmaya hangi yollar götürür? Bu noktada G. Marcel umutsuzluktan söz eder. Ama umutsuzluk bizi umuda götürür. Beden için nefes alma ne ise, ruh için de umut odur. Varlığa götüren bir ikinci yol, sevgidir. Sevgi bizi başka insana bağlar. Üçüncü yol, bağlılık (sadakat) tır. Bu sonuncusu, Marcel'in dediği gibi, «varlığın yeri» (lieu de L'être) dir. İnsanlarla karşılaşmada kazanılan, sadakatin yardımı ile korunulur. Sadakat, bağlılık, olabilir (mümkündür) çünkü ben'in gelecekteki edimlerinde yaratıcı olarak etkendir: Hastahane de yatan bir hastaya, yarın onu gene yokluyacağıma söz verebilir miyim? Yarın sözümü namusluca tutacak durumda olup olmayacağıma biliyor muyum? Evet, çünkü verilen ve kabul edilen söz, benim yarınki eylemim üstüne, yarınki kararlarım üstüne yaratıcı olarak etkide bulunmaktadır.

Gabriel Marcel, öbür varoluşçular gibi, ama onlardan daha kuvvetli ölçüde mantık düşüncesini yermektedir. Çünkü mantık düşüncüsü, zorunlu olarak, tanrı-tanımazlığa götürür. Onun için Marcel bütün Tanrı ispatlarını reddeder. (Tanrı ispatlarına değer vermemek hiç yeni değildir. İskolastiğin ikinci devresinde, örneğin bir Aquino'lu Thomas, Tanrı ispat edilemez ama,

biz insanların kavrayışına uygun olarak Tanrı kavramı etrafında biraz durulur, böylece Tanrı varlığı «telkin» edilir, der. İskolastiğin sonlarına doğru ise, William of Occam, iki hakikatten söz eder ve Tanrının akılla hiç ispat edilemeyeceğini söyler. Demek ki Tanrı ispatını kabul etmeme, Gabriel Marcel'in varoluşçuluğundan değil, Hristiyanlığından gelmektedir.)

Tanrı için Gabriel Marcel, devamlı, şöyle diyor: Tanrı bilim anlamında acunun ilk ve son nedeni değildir, o, bütün niteliklerin üstüne yazıldığı bir «sorular cetveli» de değildir. Tanrı, yalnız ve yalnız inançla kavranabilir. Bu inanç tam olarak her insanda bulunabilir. Onun için din inancı sorusunu her bir kişi kendi başına sonuçlandırmalıdır. Dinle ilgili sorunlarda insanlar ara-

sında anlaşma diye bir şey yoktur. Ama bir insan, Tanrıyı ne kadar severse, onun için bilim soruları o ölçüde geri plâna çekilir. Tanrı benim için ne kadar önemli ise, benim değerim de o kadar bütüktür. Tam insan odur ki, Tanrıdan pay alır.

Görülüyor ki, Marcel, Kierkegaard'a yaklaşmaktadır. Fakat dikkate değer olan şudur ki, Marcel düşüncelerini, Kierkegaard'ı bilmeden, yani ondan hiç bir etki almadan geliştirmiştir. Bu da, şunu gösteriyor: Çıkış noktası benzer öğretiler, benzer ana düşünceye bağlı iseler, benzer şekil alırlar.

(Gabriel Marcel, başlıca Fransız varoluşçular gibi aynı zamanda sanatçı, tiyatro yazarı ve tiyatro eleştirmenidir. Onun bu yönünden başka bir gün söz açarız.)

Nezihe Meriç'in Beklenen Romanı

KORSAN ÇIKMAZI

Çıktı 5 Lira

Madalyanın İki Yüzü

Devlet Tiyatromuzun son yıllardaki olumsuz tutumunu daha önceki yazılarımda biraz ışığa çıkarınca, kimi kimseler şaşırды, kimi kimseler de kızdı. Bugüne değin sadece pişpişlenmeğe, cici mamasını yemeğe, hoppala paşamla büyütülmeğe alışmış nazlı bir kurumun ilk defa başına gelen öyle sertçe bir uyardırmadan irkilmesini, tedirgin olmasını tabii karşılıyorum. Kimi fedailerin ortaya atılıp hakaret, hattâ küfür etmelerine aldırmandan uyardırmayı sürdürmenin, pişpişlemekten daha yararlı olduğuna inanıyorum.

Bu yazımda son olayları ele almak, Saim Alpaço meselesinde tutulan yolun doğru olup olmadığı üzerinde durmak istiyorum. O günlerde yazmak istemeyişim, işin biraz durulmasını bekleyip o'ayları serin'kanlılık'la inceleyebilmek içindi.

Nedir mesele?... **Bir Don Kışot** oyununun baş kişisini canlandıracak olan Saim Alpaço, ilk gece, hasta olduğunu söyleyerek sahneye çıkmadığı için perde açılmamış; yönetim kurulu da, geceyarısı, çalışma saati dışında, hemen toplanarak sözleşmeyi «fesh» etmiş. Ertesi gün ve ondan sonraki günlerde gazete haberlerinde olsun, makalelerde olsun, bu olay, seyirciyi hiç saymak, Devlet Tiyatrosu'na karşı sorumluluk duymamak, sanat ahlakından yoksunluk, sanata saygısızlık diye gösterildi; kırk derece ateşle dahi sahneye çıkan sanatçılar anıldı. Bir bakıma doğru. Eğer maksat, ne olursa olsun perde açmaksa; Alpaço da, nasıl olursa

olsun, sahneye çıkabilecek halde idiyse, çıkmalıydı, perde de açılmalıydı. Konuyu bu açıdan alan bütün yazılara hak veriyorum. Ancak...

Hikâyeyi bilirsiniz: Nasrettin Hoca'nın evine gece hırsız girmiş. Sabahleyin, bütün tanıdıkları Hoca'ya çıkışmış :

- Hoca, neden kapını iyi kapamazsın?
- Neden parayı ortada bırakırsın?
- Neden o kadar derin uykuya dalarsın?

Hoca dinlemiş dinlemiş, sonunda :

— Doğru, demiş, hepsini kabul ediyorum. Ama şu hırsızın da hiç mi suçu yok?

Burada da öyle. Yöneticilerin acaba hiç mi suçu yok? Madalyanın bir de o yüzüne bakalım.

1 — İlk hastalık meselesi üzerinde duralım. Oyunun çevirimiyle tiyatro Genel Müdürü arasında düzenlenen ve Cumhuriyet gazetesinde yayımlanan bir «diyalog» da, Genel Müdür, «gerçekten hasta olsaydı...» diyor; yâni, «hastalık yalandı» demeğe getiriyor. Dışardan duyduğumuza göre, provaların sürdüğü son yirmi beş günde, Alpaço «gerçekten» hastalanmış, sesi kısalmış, tiyatronun doktoru kendisine penisilinli ve «misin» li bir takım ilaçlar vermiş, bu ilaçların parasını da eczanelere tiyatro ödemiş. Muhasebede kaydı vardır herhalde. Doktor, ayrıca, ikişer, üçer günlük kısa dinlenmeler vermiş. Bunların da idarede kaydı olsa gerek. Böyle bölük-pöçük değil de, doğru-dürüst dinlenebilmek için, topluca bir on günlük rapor iste-

mişse de, doktor, «her nedense», onu vermemiş. Provalar durdurulmadığı, ikişer üçer günlük dinlenmeler de derde deva olmayacağı için, Alpagu canını dişine takıp provaları kaçırmamaya çalışmış, raporları kullanmamış. 46 gün sürdüğü söylenen prova'ların 25 günü işte böyle, hastalıkla savaşmakla geçmiş.

Çok iyi hatırlarım, bir zamanlar Konservatuvar Tatbikat Sahnesi'nde **Faust** oynanırken tuhaf bir tesadüf-aynı şekilde sesi kısılan şimdiki Genel Müdür de oyuna gelmemişti. Profesör Ebert kızmış,

— Yok hastalık! Gelmek var. Burda ölmek var! diye bar bar bağırmıştı ama, gelen giden olmadığı için, perde sekiz on gün kapalı kalmıştı... O kadar uzağa gitmek bile gerekli değil. Daha geçen ay başı, Oda Tiyatrosu'nda oynanacağı ilân edilen **İnsansızlar** oyunu da, oyuncuların birinin «dimağ yorgunluğu» yüzünden sahneye çıkarılamamış, yerine eski bir oyun konmuştur.

2 — Diyelim ki hastalık yalandı. Cumhuriyet gazetesinde çıkan diyalogdan anlaşılıyor ki, Genel Müdür, «temsilden bir gün önce, eserin umumî provasında başından sonuna kadar bulunmuş; Alpagu'nun ezberinin zayıf olduğunu görmüş.» Bunu gören bir yöneticinin ne yapması gerekirdi? İyi hazırlanmamış bir oyunla Devlet Tiyatrosu'nun perdesini açmanın doğru olmayacağını düşünmesi, oyunu belli bir süre için geri bırakması (nasıl ki, **Hamlet** temsili aynı sebeple iki üç kere geri bırakılmıştı), eğer gerekli görüyorsa, oyuncuya ceza vermesi, bu süre içinde de ezberlemese rolün geri alınacağını ve daha ağır bir cezanın verileceğini bildirmesi gerekmez miydi? Oysa, Genel Müdür bunu fırsat bilmiş, aynı gece Yeni Sahnede çok daha güzel bir eserin de ilk temsili olduğu halde, Başbakanla Bakanları özellikle buraya davet etmiş, iyi sanatçı diye bilinen bir kimsenin nasıl hiçbir şey olmadığını, Türkiye'de kendinden başka «büyük» sanatçı bulunmadığını ispat etmek istemiş. (İyi hazırlanmamış bir temsile devlet ilerigelenlerinin çağırılması haberinin, sanatına ve seyircisine saygı duyan bir sanatçı üzerindeki etkiyi de hesaba katın.)

3 — Hastahaneye gönderilme isteği her seferinde reddedilen Alpagu, gene Cumhuriyet'teki diyalogdan öğrendiğimize göre, ertesi sabah erkenden bir telgraf-la Bakana hastalığını bildirmiş, Bakan da olayı Genel Müdüre haber vermiş. Bu durumda Genel Müdürün yapması gereken şey, temsilin geri bırakıldığını radyo ile duyurup halkın tiyatroya kadar gitmesini önlemektir. (Netekim, Şahap Akalın'ın burnu kanayınca, **Hamlet** temsiline o akşam oynanamayacağı halka radyo ile duyurulmuştu.) Tiyatro yöneticilerinin görevi, yalnız Şahap Akalın'ın değil, hiç kimsenin burnunu kanatmadan işleri yürütmektir. Bu olayda ise durum devlet ileri gelenlerine bildirilip gelmeleri önlenmediği halde, halktan saklanmış; gelenlere müzik ve pasta ziyafetleri çekilmiş, herkes tiyatronun otobüsleriyle evlerine kadar götürülmüş; oyunculara makyajları yaptırılıp sonra «acı gözyaşları arasında» sildirilmiş. Oysa, böyle acıklı mi-zansenler tertip etmek hiç de gerekli değildi. Pastacı-lara gönderilecek haber yerine radyoya gönderilecek bir haber daha ucuza mal olurdu. Şimdiye kadar çıkan yazılarda sık sık tekrarlanan şu «seyirciyi hiçe saymak»,

«seyirciyi saygısızlık göstermek» bahis konusu ise, bunu Saim Alpagu değil, doğrudan doğruya tiyatro yöneticileri yapmıştır. Pasta paraları'ya benzin masraflarının sorumlulardan alınması gerekir.

4 — Şu günlerde bozuk para gibi harcanmağa başlanan şu sanat ahlâkı, vazife sorumluluğu, sanata saygı, seyirciyi saygı kavramları üzerinde de kısaca duralım.

Sanatına ve okuyucusuna saygı duyan bir yazar, eserini olgunlaştırmadan, daha taslak halinde iken nasıl yayımlıyamazsa; sanat kaygısı olan bir sahne sanatçısı da, türlü sebepler ve tertipler yüzünden iyice hazırlanmadığı bir oyunu, «seyirciyi hiçe sayarak» sahneye çıkaramaz. Eğer istese, o da, bir çoklarının yaptığı gibi, suflör yardımıyla işi «idare edebilir» elbette, ama «sanatına saygı duyan» bir sanatçı bunu yapamaz.

Cumhuriyet gazetesi diyalogunda, Genel Müdür, «Oidipus ve Hamlet gibi oynanması güç klâsik eserlerin bile nihayet bir ay içinde hazırlandığını» söyleyerek kendisi için bir övünme payı çıkarmış. İşin iç yüzünü bilmiyenler için, gerçekten şaşırtıcı örnekler bunlar. Okuyucunun yanılması önlemek üzere, şöyle bir dokunuverelim: Gerek **Oidipus**, gerek **Hamlet**, bundan bir süre önce, aynı oyuncu tarafından, hem de aynı çevirilerden, birer kere daha oynanmıştı, metin ezberlemek için yeni bir hazırlık gerekmiyordu. Sonra, Genel Müdür, kendi oyununu kendisi seçtiğine göre, acaba bir ay içinde mi, yoksa bir yıl önceden mi hazırlanıyor? Hele bu yıl **Hamlet**'i mevsim başında sahneye çıkarmayıp da, «Repertuvar Tiyatrosu» bahanesini icat ederek perdeyi eski bir oyunla açıp **Hamlet**'i bir ay geriye bırakmasını nasıl yorumlayacağız?..

Devlet Tiyatrosu tarihinde, bugüne değin, ilân edildiği günde perde açılmamasının «vâki» olmadığı yolundaki söylenti de gerçeğe pek uymuyor. Eğer belleğim beni yanıltmıyorsa, yukardaki örnekler dışında birkaç olay daha hatırlıyorum: Bir zamanlar, İzmir turnesinde oynanacak bir Pirandello oyununda, bir kadın sanatçımız, şu anda hatırlıyamadığım bir sebepten ötürü, sahneye çıkmamış, her şeyi yüzüstü bırakıp Ankara'ya dönmüştü. Şimdiki Genel Müdürlük Polonius'u, **Bir Komiser Geldi** oyunundaki görevine gelmeyince, o zamanki Genel Müdür Muhsin Ertuğrul, bunun doğru olmadığını kendisine sadece hatırlatmakla yetindiği ve kendi cezasını kendisinin tayin etmesini dilediği halde, bu oyuncu, **Zafer** gazetesinde Muhsin'e karşı demediğini bırakmamıştı.

Bir de şu var: Sanata saygısızlık, seyirciyi hiçe saymak —tiyatro yöneticilerinin ve kimi yazarların sandığı gibi— yalnız sahneye çıkmamakla olmaz; asıl saygısızlık, gözbebeğimiz gibi üstüne titredığımız bir sanat tiyatrosunun sahnesine **Hacıyatmaz**'ları, **Kocaoğlan**'ları çıkarmakla başlar.

5 — Sanata saygı. Evet. Ya sanatçıya saygı? Hiç kimse bunun üstünde durmuyor. Sen al, Türk Tiyatrosunun yetiştirdiği en büyük sanatçılardan birini **Hacıyatmaz**'da harca, sonra da halk, sanatçının öyle bir eserde oynamak istemeyişini suçmuş gibi ortaya sür... Genel Müdür, Cumhuriyet gazetesindeki diyalogda, bir de «sportmence yarışma» dan söz açıyor. O yarışmanın ne olduğunu, bu dengide, daha önce çıkan bir ya-

zımda ele almış, «... Sanat rakiplerini topal eşeğe bindirip kendisi İngiliz atına atladıktan sonra, hadi yarışalım!» dediğini, «ama yarışı gene de başabaş bitirdiklerini» ta o zaman söylemişim. Hele şu, «yaratıcı gayretler sarfederek başarı elde etmenin güçlüğünden yılanların duydukları huzursuzluk» sözüne ne buyrulur? Alpagu için söyleniyor bu söz. Türk Tiyatro Edebiyatının en kötü eserini yoktan var eden bir sanatçı için... O kadar gürültüden sonra **Bir Don Kişot'u** da gördük sonunda. Yalnız konuşmaya dayanan, tiyatrodan çok Eflâ'un diyaloglarına benzeyen bir ağır eser. Öylesine ağır bir yükün altına giren sanatçı, eser «oynamam» da dememiş, hastalığı yüzünden gereği gibi kullanamadığı 25 güne karşılık 15 günlük bir «mehil» istemiş. Bütün gürültü işte buradan doğuyor.

6 — Olan olmuş, sözleşme «fesh» edilmiş... Genel Müdürlük için artık ne yapmak gerekir? Bunu olduğu yerde bırakmak, tiyatronun başka işleriyle uğraşmak değil mi? Kinin ve hincin derecesine bakın ki, kendisiyle artık hiçbir ilgisi kalmadığı halde, Yunan mitogyasındaki Erinys'ler gibi, mahvetmek istediği kişinin peşine takılıyor, onu «madıeten ve manen» öldürmek için elinden geleni yapmağa çalışıyor. Hazırlanan tertibe ve plâna dikkatinizi çekerim:

Bir yandan Genel Müdür, öte yandan aylıklı eleştirmecisi, ilkin ortaya bir söz atıyorlar: Başka memleketlerde böyle hareketler olursa, «müsebbipleri yalnız mensup oldukları sanat müessesesine değil, uzun yıllar için sahne mesleğine de veda etmek zorunda kalırlar» mış; dışarda böyle bir sanatçıyı «ne bir tiyatro kabul eder, ne de aktör sendikaları tutar» mış.

Arkadan, Cumhuriyet gazetesinde, Alpagu'nun sözleşmesinin feshedildiğini bildiren haberin hemen altında, başka bir haber: Muhsin Ertuğrul'un yetmişinci doğum yıldönümünü kutlamak için Devlet Tiyatrosu hazırlığa başlamış. Oysa, Muhsin Ertuğrul Devlet Tiyatrosu'ndan uzaklaştırıldığı zaman, onun mirasına konanlar, **Zafer** gazetesinde, artık o karanlık devir bitmiştir, altın devir başlıyor diye imzasız yazılar yayımlamışlar, bayram etmişlerdi. Bugünse, İstanbul Şehir Tiyatroları'nın başında bulunan Muhsin'e «kur» yapmanın Alpagu olayıyla bir ilgisi yok mu dersiniz?

Yetmişinci yıl hazırlığı yapıla dursun, bir yandan da işitiyoruz, Ankara'da, Meydan Sahnesi'nde, Cüneyt Gökçer bir oyun sahneye koyacak, ayrıca, ders verecekmiş. İki yıldır arasının açık olduğunu duyduğumuz Meydan Sahneçilerle bugünlerde her nedense barışmış...

Öte yandan, yukarda adını ettiğimiz bir diyalog düzenlenip Cumhuriyet gazetesinde yayımlanıyor. Ama aynı gazete, Saim Alpagu'nun cevabını ancak kanun zoriyle basıyor ve asıl bam teline dokunduğu noktada da, gene kanun yollarından yararlanarak, yarıda kesiyor.

7 — Bütün olaylar, Devlet Tiyatrosu'nun ciddi bir buhran içinde olduğunu gösteriyor. İdarenin idaresizliği yüzünden sürüp giden bu buhran, tiyatronun sanat yanını gittikçe çökertiyor:

Bir kere, bellibaşlı oyuncular teker teker elden çıkıyor: İşte Kenter'ler, Meydan Sahnesi'ndeki gençler, Gökçen Hıdır ve en son da Saim Alpagu.

İşin dikkate değer yanı, **iyi bir sanatçı olan Genel Müdürün** bu tutumu, kendi sanatı üzerinde de olumsuz etkisini göstermeğe başladı. İşte Hamlet fiyaskosu.

Yöneticilerin taraf tutması, en çok disiplin isteyen bir kurumda disiplini sıfıra indirmiş, sanatçılar sanatlarıyla uğraşacakları yerde birbirleriyle didişmeyi meslek haline getirmişler. Ardi arkası kesilmeyen kavgalar, dövüşler gittikçe çoğalıyor. Kocaoğlan'da, oyun başlamadan önceki kadın çığlıklarını seyirciler perde dışından dinliyor. Bir başka zaman da, bir kadın sanatçıya «bir erkek oyuncu sözle ve eylemle saldırida bulunuyor.» Bunlar, gazetelere kadar geçmiş olanlar. Ya geçmiyenler? Ad vermeden sadece birkaç tanesini anmak dahi yeter: Şu son birkaç ay içinde, Ankara'da bir kız sanatçının başka bir kız sanatçıyı tokatlaması, Bursa'da bir kadın oyuncunun başka bir kadın oyuncuyu bayılması, İzmir'de meydan savaşına dönen bir kavgada bir erkek sanatçının gözünün şişmesi, öbürünün bileğini zedelenmesi...

Bütün bunlar neyi gösterir? Genel Müdürlük bu başı bozukluğu önlemeğe çareler arıyacak yerde, kişisel kaygılarla birtakım sanatçıları harcamak, bir takımalarını ise lâıyk olmadıkları çeşitli roller ve rejî görevleriyle sıvırtılmeğe çalışmak, bir takımalarının da bütün «akraba ve taallukatını» tiyatrodaki çeşitli işlere yerleştirip sanat ocağını aile ocağı haline getirmekle uğraşırsa; gazete ve dergileri kollamak için, birtakım ince hesaplarla, oralarda çalışan fakat sanat alanında adı sanı duyulmamış kişilere çeviriler ısmarlarsa; aylıklı ya da ek görevli eleştirmeciler kullanırsa, sonu böyle olur tabii. Bir örneği ancak Osmanlı İmparatorluğunda görülen bu «hil'at» giydirme, «arpalık» dağıtma usulünün tezelden bırakılması gerekir.

Devlet Tiyatrosu'nu kurtarmak için öyleyse ne yapmak gerekiyor? Daha önce, başka bir yazımda da söylediğim gibi, anlaşılıyor ki, oyuncular arasından seçilecek kimseler, türlü nedenler yüzünden bu işi yürütmeyecek. En iyisi, tiyatronun başına dışardan birinin, oyuncu olmıyan akli başında bir düşünce ve sanat adamının getirilmesidir.

benim
yabancımıdır o ...

Baktım bir bakıma o, bir bakıma büyümüş
Genç usumu adanmış soyut evrene karşı
Ve onun gözlerinde bir ceset
Yabancıyı ölümün...

Geç kalıyorlar uzatmak için sabaha ellerini
Biraz da yalnızlık adı, çok çoğalmak belki de...
Yelkenli kıyıları vuran güneş çubuğu
En güzel ölüm'lerimiz buralarda bizimle...

Ya beni hiç sevmezdi, ya da aşk gibiydi ağzı
Baktım bir bakıma o, bir bakıma ölüm'ü
Hiçten eskimmiş bir ev, hiçten eski yalnızlık
Başboş ayaklardan büyüttüm bu sokağı...

Bir yalan acıyor şimdi tam yüreğimin üstünde...

Halûk ŞEVKET

Marienbad Dolaylarında

Preuves dergisinin Ocak sayısında Jean Bloch-Michel yeni Fransız romanından bunalmı edebiyatı olarak bahsediyor; ve bu ruh halini yansıtan romanın çabuk adımlarla bir çık-maza doğru ilerlediğine işaret ettikten sonra gerçeküstülüğün daha çok resim ve heykelde devam ettiği gibi bu edebiyatın da sinemada kendine daha uygun bir alan bulacağını söylüyor. Ve örnek olarak aylardan beri övgüsünü duyduğumuz «L'Année Dernière A Marienbad» filmi veriyor.

Bu filmi yakında göreceğiz değil - hangi «avant-garde» filmi Türk sinemalarında gösterilmiştir? Fakat Haset Kitabevi sayesinde senaryosunu okumamız mümkün. Ve senaryoyu yazan Alain Robe-Grillet olduğu için «anti-roman» ile «anti-sinema» arasındaki ilişkiyi görmemiz daha kolay oluyor.

Anti-romanın tekniği herhangi bir anda kişilerin gördüğü nesnelere anlatmaktır - yani dünyayı yalnız gözle görülenlerle tanımlamak. Aslında bu senaryo dili ile bir **découpage** tekniğidir - tasarlanan görüntülerin onlara uygun sesler ve kelimelerle birlikte, sıralanması. Duygular, anılar, zaman süresi, bağlantıyı sağlayan her türlü alışkanlık ortadan kalkıyor. Nesnelere bir anlam kazanmasına imkânlar yok edilince, birbirlerini de nesne olarak gören kişiler ne dost, ne düşman, sadece kayıtsız bir dünyada yalnız kalıyorlar. Bu teknik bir gerçek havasından

çok bir rüya, hattâ bir kâbus havası yaratıyor: «Bu kapalı, bunalıcı dünyanın içinde insanlar ve nesnelere sanki bir büyüünün kurbanlarıdır, bizi en ufak ayrıntısını değiştirmek veya kaçmaya çalışmak boş bir çaba olduğunu bildiğimiz amansız bir düzen içinde sürükleyen bazı rüyalarda olduğu gibi. (1)

Tekniğin uygulanmasına geçelim. Robe - Grillet can sıkıntısını en iyi ifade edecek bir sahne seçmiş : Zengin bir sayfiyede bir büyük otel, bir «palas» : «Bir mermerler, sütunlar, alçıdan yapraklar, yıldızlı sivaler, heykeller, putlaşmış uşaklar evreni.» Burada isimsiz, işsiz güçsüz, sık, terbiyeli kimseler dolaşarak, iskanbil, dans, nişan alma, dedikodu gibi boş faaliyetlerle vakit öldürüyorlar.

«Bir yabancı bazan çalınmış kalabalıklarla dolu bazan kimsesiz odalarda dolaşmakta - kapılardan geçiyor, aynalarla karşılaşarak, sonsuz dehlizlerde ilerliyor. Kulağı burada burada söylenenlerden rasgele bir kaç kelime işitiyor. Gözleri isimsiz bir çehreden bir başka isimsiz çehreye geçiyorlar. Fakat durmadan bu altın kafesde belki hâlâ canlı güzel bir kadına zamanın yok edildiği bir labirentte en olmayacak bir teklifi yapıyor: Ona bir geçmiş, bir gelecek, ve özgürlük teklif ediyor. Bir yıl önce tanıştıklarını, sevdiklerini, o za-

(1) Alain Robe-Grillet, L'Année Dernière à Marienbad, Les Editions de Minuit, 1961, s. 13.

man kendisinin tâyin ettiği randevuya geldiğini, ve onu alıp götürceğini söylüyor.

«Yabancı bayağı bir çapkın mıdır? Deli midir? İki kadını birbirine mi benzetiyor? Genç kadın önce bu teklifi bir oyun - herhangi eğlenceli bir oyun - gibi kabul ediyor. Fakat adam gülmüyor. Ciddi olarak inat ediyor, yavaş yavaş geçmişe ait belirtiler açıklıyor, üsteliyor, tanıtlıyor... Ve genç kadın, istemiyerek, kanmaya başlıyor. Sonra korkuyor, direnmiyor, alıştığı şabte fakat rahat hayatı, ona bakan, ve belki kocası olan şefkatli, görgülü, soğukkanlı bir başka erkeği bırakmak istemiyor. Fakat yabancı anlattığı hikâye gitgide gerçekleşiyor... ve birden kadın, teslim olacak. Zaten çoktan teslim olmuştur. Kaçabilmek için bir son deneme yaptıktan, velisi olan erkeğe onu geri almak için bir son fırsat verdikten sonra, yabancı beklediği kadın olmayı, onunla ne olduğu belli olmayan bir şeye doğru gitmeyi kabul ediyor: aşka, şiere, özgürlüğe... belki de ölüme... (2)

Bu üç kişinin isimleri birer harfle belirtiliyor. Koca, M, kadın, A, ve yabancı, X. Nereden geliyorlar? Geçmişleri hakkında tek bildiğimiz X in kadına anlattıkları. Burada Robe-Grillet geçmişi **flash - back**'lerle gösteriyor, fakat hikâyenin büsbütün zamandan, süreden sıyrılmıyacağını kabul etmemek için gösterilen görüntülerin ancak **şimdilik zamanda** yaşadıklarını, anıların ancak akla geldikleri anda var olduklarını ileri sürüyor. «Böylelikle usumuzun topyekûn filmi içine sıra ile ve aynı şekilde o an gördükleri ve işittiklerinin parçalarını ve geçmişe, geleceğe ait veya büsbütün uydurma olaylardan parçaları alıyor. «Şuna da dikkat edelim, usumuzda bir araya gelenler ancak geleceğin **parçalarıdır (fragments)**.

Hepimiz yaşamak için etrafımızdaki nesnelere kafamızda bir düzen vermeye mecburuz. Yeni bir çevrede rahatsız oluruz, kendimizi yalnız hissedebiliriz, o aynı çevreye alıştığımız zaman korkumuzu, yalnızlığımızı sanki gidermiş oluruz. Sanatçı alışılan düzeni bozmak, yenisini kurmak ister. Zamanla bize nesnelere arasında yeni ilişkiler gösterir. Ancak anti -

(2) Aynı, s. 13-14

roman, anti - tiyatro, anti - sinema sanatçıları bunu yapmak istemiyorlar, dünyayı bize bölük bölük görüntüler şeklinde sunuyorlar. Onlara göre emin olabileceğimiz tek gerçek şudur : Gözümüze bu anda ilişen raslantı görüntüler, kulağımızın duyduğu raslantı sözler. Oysa bu hiç birimizin gerçeği ile denkleşmiyor. Hattâ gerçeğimizin tam aksidir. Hiç bir şeyi o anda olduğu gibi görmüyoruz, her şeyi anımızın, bilgimizin, çok çeşitli bir duygu kompleksinin süzgecinden geçirerek görüyoruz. Yani her şeyle bir ilişki, bir bağıntı kuruyoruz. Bu bağıntıyı yadsıyan sanatçılar aynı zamanda evrenlerini yadsıyorlar - aslında bize dünyamız hakkında hiç bir şey söyleyemeyeceklerini açıklamış oluyorlar.

Neden böyle bir akım? dersek, bu gibi bir meyil ile ilk defa karşılaşıyoruz. Jean Bloch - Michel'in de belirttiği gibi, sanatçılar ancak klâsik çağlarda mevcut düzeni kabul etmişler. «Bu çağların dışında sanatçılar daha sık insanla toplum arasındaki dengesizliği ele almışlardır. Bu Fransa'da klâsik çağın sonundan beri öyledir, ve resmî Rus edebiyatı ile yeni Fransız romanından başka bütün dünya edebiyatında böyle olmağa devam ediyor. Fakat yeni Fransız romancıları garip bir duruma düştüler; kendileri denkleşemedikleri bir dünyanın suç ortakları oldular. Suça uymaktan değil sevmedikleri bir evreni, sonuna kadar en ufak ayrıntısı ile olduğu gibi göstermek isteginden gelen bir ortaklık.» (3).

Sevmedikleri ve anlamadıkları. Ötedenberi içinden geldiği topluma direnen sanatçının isyanı burada son sınırına varmış oluyor. Romanizm, sembolizm, nihilizm, gerçek - üstüçülük, nehir - romanı, bu isyanın çeşitli belirtileri idi: Musset'in «Çağdaş Bir Çocuğun İtirafından», Dostoyevski'nin «Yeraltından Yazılarından», Camus'un Yabancıasına, Sarraute'un, Butor'un, Robe-Grillet'nin romanlarına ve nihayet «Marienbad'a giden bir çizgi var. Birinci Dünya Savaşının getirdiği dada akımının daha da ötesinde İkinci Dünya Savaşının ayağımız altında açtığı uçurumlar bu çizgiyi Fransa'da tü-

reyen yeni akıma kadar indiriyor. Belki bu akımı dadaizme benzetmek doğru da değil: dadaistler bile bile anlamsızlık yaratıyorlardı. Oysa hepisi Fransız olmayan bugünkü «yeni» akımın yoldaşları anlamsızlıkta tek emin gerçeği görüyorlar. Fakat bu kaniya varmak için kullandıkları araştırma yöntemi onları başka bir sonuca götürebilir miydi? Bugün nesnenin hiç de görüldüğü gibi ol-

madığını gerçeğin başlangıç noktası olarak kabul eden atom uygarlığını yaşamaktayız, o halde gözle görülene verilen üstün önem neden? Kazaya, rastlantıya bir yer ayırmak gerçeğe uygun da olsa, rastlantıyı putlaştırarak gerçeği anlamayı bir Rus ruleti oyununa çevirmekten başka nedir.

Bu akımı yaratılanlar çağın sanatçılarından çok, çağın kurbanları olduklarını düşünüyorlar.

hayret beyin ateşi var

Kahırlı dostluklar yeşertiyor bu şarkıyı
okunmamış kitaplar evde sokakta
kırık bir bakışın ardında sevgilerimiz üryan
can pazarı yok pahasına
yok pahasına tüm
ölüm çalıyor kapımızı durmadan
hoş geldin ölüm

Çiğlikler ormanında büyük düşler
kan içinde büyük yavrum
eridi doğmamışlar havada suda toprakta
düşüm yollara milyonca yıl öteden
her adımda onu arıyorum
Tanrılar mı
çekip gitti Tanrılar bir uçurumun kenarında

Ne güzel köylerim vardı koyunlu kuzulu
kentlerimde iyilerle kötüler
yeni çocuklar doğardı dünyada her gün
yeni şarkılar yeni türküler
ekinlerimiz durmadan boy atardı
hiçbir pınar boş çevirmezdi seni

Barış mı özgürlük mü
savaş meydanlarında yetirdim hepsini

Her zaferden sonra oturup ağlamalı diyorum
kül olmuş zamanlar içinde
ne mutluluk mu
ben bu masalı ezbere biliyorum.

(3) «Une Littérature de l'Ennui»,
Preuves, Ocak 1962.

Athene SEYLER - Stephen
HAGGARD'dan Suat TAŞER

(Athene Seyler: 1889 da Londra'da doğmuştur. 1908 de Dramatik Sanatlar Akademisinden altın madalya alarak çıkmış, sahneye ilk defa 1909 yılında «The Truants-Okul Kaçakları» isimli piyesle ayak basmıştır. Daha ilk adımda olağanüstü bir yetenek gösteren Athene Seyler, sonraki yıllarında da birbirinden üstün başarılar kazanarak ününü geliştirmiştir. Çeğimizin bu değerli sanatçısı yalnız sahnelerde değil, beyaz perdede de sık sık görünmüştür.

Stephen Haggard: Genç İngiliz aktörü. İkinci Dünya Savaşında ölmüştür. Athene Seyler'le «Komedi Sanatı» üzerine yazıştıkları mektuplar, bu konuda hemen de klâsik sayılabilecek değerde bir eser meydana getirmiştir. Yakında tamamı yayınlanacak olan eserden aldığımız ilk iki mektubu aşağıya koyuyoruz.

Komedi Sanatı

NOT :

Basıcılar bu kitabın prova sayfalarını bana yolladıkları anda, Stephen Haggard'ın Mısır savaş boylarında öldüğü haberi de geldi.

Bu mektuplaşmada onunla paylaştığımız hoşnutluk, ilgi, benim için son derece acılı bir karanlığa büründü şimdi. Ama onun çalışkanlığı, gençliği, zihninin canlı niteliği, ruhunun inceliği bu mektuplarda ışıldamaktadır; ondan kalan gerçek bir anı olarak bu mektupları el içine çıkarabildiğime kıvançlıyorum.

Athene SEYLER

BİRİNCİ MEKTUP

8 Haziran 1939

Sayın ATHENE,

Geçenlerde sizinle bir konuşma yapmış, bu konuşmada, tiyatrodaki komedinin en belirgin yönlerini tartışmıştık. Birkaç gün sonra, üyelerinden biri arkadaşım olan «Banka Tiyatro Amatörleri Derneği» nin oynadığı, Schnitzler'in (1) **Wedding Breakfast-Düğün Kahvaltısı**'ni görmeye gittim. Oyunun bitiminde arkadaşımınla aramızda geçen konuşma size bu mektubu yazmamı esinledi. Arkadaşım, «Anatol» u oynadı. Bunun, bir İngiliz delikanlısı için son derece güç bir rol olduğunu siz de kabul edersiniz sanırım. Oyunu, arzu edilenden çok uzaktı. Komedi duygusundan yoksun olduğu için, ancak rasgele (daha doğrusu gereksiz yerlerde) komediye kayarak, **Düğün Kahvaltısı** sanki düz bir piyesmiş gibi oynadı. Oyununda yüzlerce yanlış bulabilirdim. Ama,

(1) Arthur Schnitzler (1826-1931), Avusturyalı piyes yazarı.

ikinci (ve sonuncu) geceki oyunu için bu yanlışları düzelmesine yardım etmemi isteyince, çaresizlik içinde utançla şaşırıp kaldım. Şayet onu eleştirme cür'etini kendimde bulsaydım, yapacağım eleştiri ancak yıkıcı olabilirdi. Yardım yolunda ona bazı yapıcı öğütler vermeme sağlayacak ne teknik bilgim var, ne de komedi oyununda tecrübem. Bu yüzden pek az şey söyledim, sonradan da, asıl niyetimin, komedi hakkında, sadece bir oyun için «Anatol» un yanlışlarını düzeltmeye yetecek kadar bilgi edinmekten ibaret olmadığını, bankadan ayrılıp sahneye çıkmak istediği için komedinin her çeşitini öğrenmeyi aklına koyduğunu farkettim.

Arkadaşım niyetini öylesine ciddiye almış görünüyor ki, komedi konusu üzerinde kendisine yardımcı dokunacak birkaç mektup yazmaya acaba vakit ayırabilir misiniz diye merak etmekteyim. Daha bencil bir deyişle, komedi oynamada kendi yetersizliğimi biliyorum, bildiğim için de mektuplarınızı arkadaşımın vermeden, onlarda altını çizmem gereken bazı ilkeler bulabilirim umundayım. Arkadaşımın adına gelince, öğrenciye çok uygun düşen bir ad, William Eager'dir. (2)

Hatırlıyorum, vaktiyle, komedi, «bozulmuş gerçek» tir demistiniz. Öyle sanıyorum ki, tiyatrodaki düz gerçeği kolayca tanıyabilirim. Lâkin, komedik amaçlar uğruna düz gerçeği nasıl bozmalı? İşte bu noktada sadece bulanık bir fikirim var. William'a gelince, onun hiçbir fikri yok sanırım. Bu yüzden, zihnini karıştıran sorunların çözümlenmesinde istekli dostuma yardım etmek lütfunda bulunur musunuz? «Bu arada» ben de birçok şeyler öğrenmek fırsatını bulmuş olacağım.

Her zaman sizin olan,
STEPHEN.

(2) Eager, İngilizcede hevesli, istekli anlamlarına gelir. Çev.

İKİNCİ MEKTUP

10 Haziran 1939

Sayın S.,

Mektubunuz, komedi aktörlüğü sanatı üzerine bütün kuramlarımı size ispat etmem için, beni, çok sevdiğim binicilik kurslarından alıkoyarak, âdeta «Sırat Köprüsü» ne çıkardı diyebilirim. Genç arkadaşınıza yardım edebilsem, bundan daha çok ben hoşnut olacağım.

Baştan söyleyeyim, komedi sadece bir görüştür. Yaşantının dıştan bir eleştirimi, insan doğası üzerinde bir gözlemdir. Ağırbaşlı bir rolün heyecanla temsili, karakter içinde erimeyi o karakterle kimlik (hüviyet) benzeşmesini, aktörün kendi benliğini başka birinin benliğinde yitirmesini gerektirir dersem, bu görüşü benimle paylaşır mısınız? Paylaşırsanız, öte yandan, komedi, bir karakterin ya da durumun dışında kalarak, o karakterin ya da durumun belirli yönlerinde duyduğumuz hoşlantıyı (zevki) belirtmek gibi görünmektedir dediğim zaman da beni anlarsınız. Bu yüzden, komedi, üzerinde bu gözlemin yapılacağı başka bir zihnin-seyircinin işbirliğini ister. Aslında komedi, yemek masası başında iyi bir hikâye anlatmaya benzer. Hikâye, anlatılan kişi ile, bu kişi insanın ister limandaki bir arkadaşı, ister tiyatronun parteri ile paradisindeki arkadaşları olsun, doğrudan doğruya bir bağlantı kurmalıdır.

Umarım ki, bu size, ne «kuş beyinliye kahkaha attırarak» çeşidinden düşük bir komedi görüşü beslediğim izlenimini verir, ne de siz bunu iyi dostluk bağları kurmak için ramp ışıklarının ötesindekilere bayağı bir göz kırpmaya ilvesi ile yahu «karşıdakilerle dalga geçmek» yollu müzik-hollerde, revülerde başvurulan o geçer akçe hilelerden herhangi biri ile karıştırırsınız. Komedi aktörlüğünün bu dalı gerçekten çok büyüktür, ne çare ki, ben bu sanattan da, bu sanatın tekniğinden de hiç mi hiç anlamam. Benim deneyden gelen gücüm, ancak, bir piyeste bir yazarın komik icadının yorumunu tartışmaya yeter.

Ben seyirci ile doğrudan doğruya bir bağlantı kurulmasından söz ettiğim zaman, ince bir ruhi bağı, belki de sadece, bir komediyen olarak ödevinize öncülük eden amacın seyirciye bir şeyi açıklama yolundaki bilinçaltı davranış olduğunu belirtmek istiyorum. Seyircinin bu davranışa gösterdiği tepki ise, ödevinizin tamamlayıcı yönünü oluşturur. Temsil ettiğiniz karakter için, seyircinizle kendi aranızda, o karakterle birlikte ışık tutabilecek şekilde sağlam bir anlayış köprüsü kurmalısınız. Bilmem, böyle deyişim, sizi hayrete mi düşürür? Bir fikir olarak, bu, çağımızın, rolde kendini kaybetme, seyirci düşüncesini zihinden tüm çıkarıp atma sadece birtakım koşulları yeniden yaşamayı arzularak seyircinin, âdeta kaçamak yoldan seyretmesinin müsaade etme kuramına öylesine karşı çıktı ki, benimsenmedi. İşte bu yüzden ben, bir komedi görüşünden söz ettiğim zaman, bunu, bir karakterin belirli bir yönünden duyulan hoşlantının başkalarına açıklanmasını önemle arzu eden birinin ruh hali olarak gördüğümü farkediyorum.

Şimdi bana, bu görüşü nasıl kabul ettirebilirim, diye sormıya kalkarsanız, beni bütün bütün çıkmaza sokmuş olursunuz. Çünkü, itiraf etmeliyim ki, bu, kabul ettirilemez; bu, zihnin bir niteliğidir, bu nitelik te bir

insanda doğuştan ya vardır, ya yoktur. Eğer bu sözüm genç arkadaşınıza fazla cesaret kırıcı görünürse, o zaman soruya karşı ilk tepkimi değiştirmeli, bu niteliği sonradan da edinmenin mümkün olduğuna kendimi inandırmalıyım. Peki, bu neyi gerektirir? Sizi daha da hayrete düşürerek bu, hayata, hafifseyen, üstünkörü bir gözle bakmayı gerektirir diyeceğim! Bence, komedi, suyun yüzündeki parıltıdır, alttaki derinlikler değil; sen yüzey, gün ışığının oynak parıltısı ya da herhangi başka bir güzel benzetisi. Ama dikkat edin, yüzeyin altında, derinlerde de sular akıp gitmeidir. Değişik bir deyişle, komedi, aydınlığa çıkarılmadan önce, gerçek üzerine, bir karakterin gerçek değerine dayanan anlayış üzerine kurulmuş olmalıdır. İnsan ancak tastamam anladığı birine gülebilir.

Bu noktada, komik ruhtan ayrılmaz saydığım başka bir niteliği-iyi yaratılışı da öne sürmeliyim. Bunun su götürür bir görüş olduğunun farkındayım, hattâ bu sadece benim kendi görüşüm olarak da ele alınabilir. Ancak, bence komedi, iyi kalbille sıkı sıkıya bağlıdır. Karakter üzerindeki eleştiri, küçümsemeden ya da öfkeden esinlendiği (ilham aldığı) ölçüde trajik olur, gülmenin ışığı da söner. İnce alay (istihza, hattâ açık yergi (hiciv) yürekte gelen bir acıma duygusu ile, sevecenlikle (şefkatle) katışık olmalıdır Aksi halde, her ikisi de asık suratlı eleştiri alanına girer.

Bir başlangıç olarak, bunlardan birini arkadaşınızın Anatol oyununa uygulayabilir misiniz? Arkadaşınız, Anatol'u, karakterini yükselten o oynak ışığın aydınlığı içinde mi ele alıyordu, yoksa rolünün içine daldı da çırpına debelene boğuldu gitti mi? O küçük piyeste, Anatol'un iç karakterini bezeyen uçarıklarla sorumsuzluklardan bazılarını seçip ayırmış olmalıydı. Anatol'un yaratılışının bir yanını hafifçe bozmuş-bize göstermek istediği yönünü de abartmış (mübalâğa etmiş) olmalıydı. Çünkü komedi orantı eksikliğine bağlıdır. Teknik bakımdan da vurgu noktalarına, bu noktaların belirtilmesine dayanır. Ortaya dengeli bir bütünlük koymıya çalışmaz: Karakterin köşelerini sivriltilip keskinleştirmekle yetinir. Belki Bay Eager, Anatol'u bir bütün olarak ele aldı, öyle inceledi, sahneye de öyle çıktı, onun eleştiriyi gerektiren özel yönlerini daha bulamadı. Bilmem, bu dediklerim ona bir fikir verir mi? Şunun söyleyeyim ki, komedi bir karakterin dengesini ültüst etmelidir. Arkadaşınız ise, sanırım, Anatol karakterini hayata karşı sadece orantı içinde görmüş, bu orantıyı hiç bozmadır.

Bu, Bay Eager'ın oyununda bulunduğunu sandığım yanlışın şöyle kabataslak bir çözümlenmesidir, komedi aktörlüğünün temeli diye benimsediğim ilkelerime karşı tepkilerinizi merakla beklemekteyim.

Her zaman sizin olan,
ATHENE

SALÂHATTİN BATU'nun

R Ü Z G Â R L I S U

Adlı şiir kitabı -bütün şiirleriyle- yakında
DOST YAYINLARI arasında çıkıyor.

Hikmet Erhan Bener'e 5 Soru

1 — Türk roman yapısı üzerinde düşünceleriniz. Varsa örneklerini ve öncülerini gösterir misiniz?

«Türk romanının kendisine özgü bir yapısı olduğunu hiç düşünmedim. Şu ya da bu romanın yapısı üzerinde konuşulabilir ama, hangi açıdan olursa olsun, bu türlü genellemelerle başım hoş değil. Bir bakı-

ma, öncüleri arasında, Sabahattin Âli, Orhan Kemal, Kemal Tahir, Yaşar Kemal gibi yazarlarımızın bulunduğu bir gerçekçi akım ile içlerinde Peyam Safa, Oktay Akbal, Tarık Buğra, Attila İlhan, Nezihe Meriç gibi yazarların yer aldığı bireyci bir akımdan söz edilebilir. Ama, dedim ya, ben bu türlü bölüntülerden hoşlanmıyorum. Bir Balzac, Bir Hugo, Bir Dostoevsky, Sartre ya da Camus

vardır. Bir de onlara özenenleri toplayan, «izm» li bir takım okullar! Türk romancıları arasında da durum farklı değildir. Önemli olan, şu ya da bu akımın içinde ya da dışında olmak değil, onların üstünde, kendine özgü kişiliği olmaktadır.»

2 — Soyut-Somut, Anlamalı ya da anlamsız tutumların roman üzerindeki etkisi ne olabilir?

«Romancının, kişilere, olaylara, durumlara ve duygulara kendine özgü bir bakışı, onları kendine özgü bir anlatışı vardır. Sanatçının eğer gerçekten anlatmak istediği bir şey, başka bir deyimle söyleyeceği bir söz varsa, onun gerektiği yerde, gerektirdiği ölçüde, soyut ya da somut anlatışı, anlamlılığı ya da anlamsızlığı kullanmak hakkıdır. Bunlar, yazarın elinde bir deyiş, bir anlatış aracıdır. Bunun dışında, çıplak anlamıyla soyut bir roman, hele anlamsız bir roman düşünemiyorum.»

3 — Sizde romanı kalıcı kılan öğeler nelerdir?

«Bu soruya kesin bir karşılık bulmuş olmayı çok isterdim. Buna rağmen diyebilirim ki, her roman, yazarının dünyaya bir bildirisidir. Yeryüzünde söylenmedik söz kalmamıştır, denildiğine göre bu bildiri bir «sentez» olmak zorundadır. Bu kısa girişten sonra, romanın kalıcılığını sağlayan öğeleri şöylece sıralayabileceğimi sanıyorum. Önce romancının etkin (Culture) derecesi. İç ve dış gözlem yeteneği. Yaratıcı kişiliği. Sonra... En son ama belki de en önemli nokta: Romancılığı!

Romancılığın ne olduğunu mu soruyorsunuz yoksa bana? Bakın onu ben de bilmiyorum. Ancak şunu söyleyebilirim. Benim için önde gelen yetenekleri olmayan bir yazar, «iyi bir romancı» olabilir ama, hiç bir zaman kalıcı bir roman yazamaz!»

4 — Romanın toplum üzerinde uyarıcı, götürücü, yüceltici etkileri var mıdır, nedenleri nelerdir?

«Toplum bir bütündür. Sanatçı istese de istemese de o toplumun içinde, ama biraz da üzerindedir ve yapıtı istese de istemese de toplumda bir-takım tepkiler uyandırmaktan geri kalmaz. Ancak, toplumun çok ağır, çok belirsiz bir da'galanışı vardır. Bir sanat yapıtının topluma önderlik yapacağını beklemek fazla iyimserlik olur. Sanat toplumun ka-

Hiroshima Mon Amour

miş suratları, yanmış derileri, perişan bakışlı insanları, solugumuz kesilerek izliyoruz. Radyasyonun mahvettiği yaşamlar. Topallıya topallıya giden bir köpek. Yıkıntıların altından çıkmağa çalışan kırık dökük bir umut - ama etten. Kamera, dikkatimizi uygarlık yapıtları üstünde topluyor zaman zaman. Uygarlığın insanlığa ettiği oyunu, insanlığı bir kalemde geçiverişini bir Russel gücüyle bağırarak anlatıyor. Resnais yaptığını bilen bir sanatçı. Kesin çizgilerle ayırıyor öndeyiş ana bölümden. Öndeyişin en ilginç yanı, en güzel, en şiirli aşk sahneleri diyebileceğimiz, çıplak iki vücudu gösteren sekanslardan birdenbire, göz açıp kapama tezliğiyle katı taraflara çekmesi bizi. Canlı birer yontu gibi sevişen iki vücut, - evet, şiir dolu bunlar- sonra bir hastahane köşesi. Muz kabuğu gibi kolayca soyuluveren deriler, ilâçlanan yanıklar, derken bir füze, bir sergi, bir reaktör simgesi. Karşıtlıkların büyük bir haşinlikle belirtildiği bir film bu. Yakın plâna çekilen sevişme sahneleri. ana tema'nın yardımcı öğeleri. İpuçları.

Sonra, yalın, fakat ilginç bir müziğin eşliğinde, dokümanter film den ana konuya giriveriyorsunuz. Dokümanter tekniğin bu noktada, bu kesimde son bulduğunu söylemek istemiyorum bununla. Yönetici, fırsatını buldukça bu amacını gerçekleştirecek, Camus'nün renklendirdiği bu biçimi sürdürerek, en az onun kadar başarıya erecektir.

Hemen buracıkta, yukarda anlattıklarımı şöyle bir toparlamam ve bir yargıya varmam gerekiyor: Bir havası olan bir film Resnais'nin bu filmi. Bilinçli, ölçülü biçili yapıt. Diğer filmlerden ayrılan bir yanı var «Hiroshima Mon Amour» un. İlerde, bu yargım için bana hak vereceksiniz, umarım.

Büyük yapılarıyla, insan kümele-

döverdi?» demez mi! Oğünden beri her yeni romanımı bitirişimde bu soruyu sorarım kendi kendime. Sonra, gerçekten «bir şeyler» söylemiş olduğum kanısına varırım. Ama o «bir şeyler» ancak romanın içinde vardır. Dışına çıkaramam.

Sorunun ikinci kısmına gelince... Bir sonuca vardığımı söylemek pek erken sayılmaz mı?»

Yeni dalga Fransız filmciliğine çok şeyler getirdi. Olanaklar gitgide artar oldu. Bir Truffaut, bir Astruc, Jean Luc Goddard, Claude Chabrol bir Pollet, Camus, Resnais, kişiliklerini en güç beğenir eleştiricilere kabul ettirmek bir yana, Fransız filmciliğini çağdaşları arasında tırmandığı birincilik basamağından indirmeme konusunda olağanüstü çaba gösterdiler ayrı ayrı. Şiiri görüntüyle yoğurabilme başarıları, film dilini arılaştırma ustalıkları, gitgide daha yalın, daha şiirli bir anlatım özelliğine yönelmekte bulunmaları, günümüzün en güçlü sanatı olan sinemanın kocaman kapılarını yılmamacasına zorlamaları bakımından binlerce alkışa değer. Yalnızca ikinci filmi olduğu halde, Siyah Orfe'si su götürmez bir üne erişen genç yönetici Camus, nasıl uslardan çıkmayacak bir yapıt koyduysa ortaya, Resnais de aynı kılıkırkyaran çalışmanın sonunda dünya durdukça duracak bir yapıtla çıkıyor karşımıza:

lin zırhına en güçlükle etki edebilen bir silâhtır. Toplum, uyanmak ve yücelmek için, Carlyle'in deyimiyle «Kahramanlar» ını arar. Sanat, «kahramanlar» ı yaratan ortamı hazırlar.»

5 — Bugüne kadar yayımladığınız «Acemiler», «Gordium», «Yalnızlar», «Loş Ayna» ve «Ara Kapı» adlı ro-

Hiroshima Mon Amour.

Fransız Kültür Kurulunun özel olarak gösterdiği bu film, genellikle, salonu boşaltanları korkunç etkisi altında bırakmış gibiydi. Korkunç etkisi, diyorum, çünkü sinemanın etkileyici niteliğine bundan güzel örnek az bulunabilir. Taşıdığına oturtmasını bilen usta bir çenebaz gibi, Resnais de kamera'nın katksız diliyle korkunç bir şekilde basıyor banteline insanlığın. O güzelim aşk sahnelerinin gerisinde ne acı bir tuzak bekliyor seyirciyi. Geçen gününe gerçekten yazık bu filmi görmemiş kişinin.

Alain Resnais kısa filimleriyle de ün kazanmış bir yönetici. Bu türün başarılı örneklerini veren Franju, Varda, arasında, «Toute la Mémoire du Monde» adlı filmiyle de önemli yer tutuyor. «Nuit Et Brouillard» yapıcısı Resnais «Hiroshima Mon Amour» a dokümanter film tekniğini denediği uzunca bir öndeyişle giriyor. Adların sunuluşundan sonra, kamerasını Hiroshima'nın atomlanmış mutluluğuna yöneliyor. Karar-

manlarınızla ne demek istediniz ve nereye vardınız?

«Bu sorunuz hoş bir anıyı getirdi aklıma. On yıl önce, Adanada, «Acemiler» in son düzeltmelerini yaparken, bir arkadaşım merak edip okudu karalamalarımı. Nasıl buldu bilmiyorum, okuyup bitirdikten sonra saf saf «Bunu yazmasan baban mı

riyle, sokaklarıyla, hastahaneleriyle, öndeyişin geliştirdiği konu şöyle özetlenebilir: Zamanında Hiroshi - ma felâketini görmüş olan bir Fransız kıza, bu yaşantılarının, iniltile beslenen, dehşet verici ifadelerle bürünmüş insan bozması şekillerle resimlenen anılarının etkisi altındadır. Bir Alman gencini sevmiştir. Çılgınca sevmiştir ama. Gerçek anlamıyla sevginin. (Bisikletiyle sevgilisine doğru yolması, şiirin en yoğunlaştığı bölümler. Obartma yok bu filmde. Yönetici, yalnızlığa, derinliğe kısıkanılacak bir temizliğe ulaşmış anlatımda.) Ailesi tutup kıza mahzene atıyor. Amaç, bu günahı cezalandırmak ve sevmeyi önlemek. Mahzen günleri kızın ölüm saydığı günlerdir. Bilinçaltında yer ediyorlar. Camı kırıp içeriye, yani mahzene yuvarlanan bir zıpzip, cankurtaranı oluyor onun. Ağır bunalmırlardan çekip ahyor birazcık onu. Sevdiğini okşarcasına okşuyor zıpzipı.

Alman öldürülüyor. Kız yapayalnız kalmıştır. Sevgisini sürdüreceği başka birini arıyor. Bir Japon genci çıkıyor karşısına. Sevişen iki vücuttan birinin sahibi. Oysaki Alman gencinin yerini tutamayacaktır. Kızın sevgisinin somutlaşmış bir örneği, bir kalıptır, okadar. Kız Hiroshima felâketinden sözedince, Japon da, kızın yaşamındaki büyük felâketi öne sürer.

Filmde paralel durumlar yer almaktadır. Kız - Japon sevişmesi, nasıl ki Kız-Alman sevişmesinin yalnız bir paraleliyse, Kızın sevgisindeki yıkıntı, simgesel olarak, tüm insanlığın mutluluğundaki yıkıntıya paralel olagelmektedir. Böylelikle insançıl yanı kuvvetle beliriyor film. Bilinçaltı sorunları da aynı kuvvetle işleniyor. Kızın, yatakta uyumakta olan Japon'a, bilinç altına sinmiş bir korkuyla bakışını kamera, bir anlık bir değişimle, sert çizgilerle yansıtır: yataktaki yarı çıplak vücudun yerini, yaralı berele, kolu kanlı bir vücut almıştır. Kızın, gazinoda Japon'a, psişik etkenlerin basıncı altında yaşamını anlatması da böyledir. Kamera, mahzenle gazino arasında şıp diye bir ilgi kuruverir. Mahzenin penceresi, gazinonun penceresi olur, mahzenin taş duvarları da sokaktaki taşlar.

Kızın, çeşitli ses tonlarıyla ruh-

sal değişimlerini tanımlaması, film en ilginç yanlarından biri, ama Fransızca bilmeyişim yüzünden buraların gereğince anlamına varamadım desem yalan olmaz.

Güzel fotoğraflar seyrettik. Sözgelimi atomu kötülemek amacıyla hazırlanan dövizler; (kamera bunları, alt taraflarını pek göstermeden alıyor, yani gök ve dövizleri seyrediyorsunuz yalnızca.) Sözgelimi doğa; tüm güzelliğiyle doğa, bisikletli sahneler ve ışıklar.

Sürelisi olmayan, fakat en can alıcı bölümlerde ortaya çıkıveren müzik, belirli bir iki not'ta gezinen piyano ve arasıra tiz seslerle ona katılan flütle, öykünün ve dramatik eylemin gelişmesini sağlayan bir vurgu oluyor. Oyunculara gelince, Kız başta olmak üzere, son derece ölçülü ve duygulu bir oyun çıkarıyorlar. Kızın, «yalnız mısınız?» deyip masasına oturdukları zamanki bakışları, sanırım ki birçok oyuncu-

larınkine taş çıkartacak nitelikte. Unutulmaz bir oyun Kızın oyunu. Japon genci ise çok cana yakın. İki kişinin öyküsü, ama bilinçaltı üstelēmeleriyle, ruhsal değişimlerle çözümlenen öyküsü, soyutlamaya, vararak genel anlamda mutluluğun, ya da mutsuzluğun portresini çizmeğe yetiyor. Oyunun varmak istediği son nokta da bu olsa gerek. Birey yaşamından toplum yaşamına kayıveren bir öz. Toplum mutluluğunun bir anda yıkılıvermesi. Umutsuzluk, geleceğe olan güvensizlik. Bir aşk olgusunun yardımıyla işlenen, çağımızın en önemli gerçeği. İnsanlığın, uygar insanlığın beynine tüm ağırlığıyla inen bir balyoz. Etkisini hiç yitirmeyecek bir taşlama, uyarı. Söylyecek bir sözü olan, derin, düşündürücü, ipnotize eden bir yapıt. Çağımız değer ölçülerinin defne dalı. Resnais de bu dalı, kazandığı diğer ödüllerle birlikte hak eden, sahiden hak eden büyük yönetici.

ÖMÜR
BOYUNCA
AYLIK
gelir
TÜRKİYE
VAKIFLAR
BANKASI

(DOST : 4)

hammalın günlüğünden

belki yaşamak

bir adam
ok açmış bir hanımeli elleri
rakı kadehinin tutuştuğu elleri
soluğunu götürüyordu küçük evlerin

ince uzun birşeydi sarı
çok okuyamamış vakti zamanında
büyük gözlerinde yorgunluğun izleri
hep çocuklardır
hep o çocuklardır tedirgin bakışlarında

büyük elleri çizerdi sabahlara
kaldırım taşlarının pis ıslak gerçekliği
çizerdi umutsuzluğun korkusunu sabahlara
büyük ellerinde şeker çuvalları uyurdu
ıslak çocuklarının bakışında kara kargala-
lar çiziminde
tüm sarı umudumuz denirse adına
sırtımızda uyurdu

Halûk AKER

Çiçeklerime komşu bir kadın
çifte yüzlü, acı, sonra parmakları
parmakları ince mi göndermiş uzaklara
binlerce aşkın birlikteliği saçlarının kıyısında
güneşle böylesine dost olmalarından
yasak çiçeklerimde bir kadın.

hep uzak uzak yaşıyorum ya
bütün denizlerimdesin diye bu
ilk gelensin diye gözlerime
yabancılığından korkulu, açık
çirkin, olabildiğince.

olabildiğince çirkin ol diyorum
kadınımsan çiçeklerimde
bana yasaksan.

Egemen BERKÖZ

ne iyi

ağıttım size

TÜSTAV

Beyaz bir ata dayalı biraz da terkisinde rahat
Bir öldüğüm var ne güzel tüfeklerle delik deşik
En güzel söyledikleri rüzgâra karşı sevgili ağıt
Vurur bıraktığım çiçeklere deli bir güz sabahı
Bağırışılar acı tasalaradır yüreklerindeki ben
Korkuları her birinde yeni açar bir vagonya
Bu en iyi kadınlarımdır gün ışığına vurgun
Verirler bir çiçekliği gecede açtığım pancurla
Yaşadığımı ister tüyleri renkli kuşların içimde ansızın
Bir esnemeğe çalışırım topraksı bir esneyebilsem
Ter içinde buğulanır gözlerim sonra havaya atarım
Böceksi bir uzanırım uzayına bir kahredici yaprağın
Soğuk çarpar yüzüme uyanamam kaldırır başka bakarım
Islatır bir yeni büyürüm doğama sevgili yalnızlığım benim,

Önder GÜRCAN

YALNIZLIK BANA YASAK

Oktaç AKBAL

TÜSTAV

Tek başıma kalamıyorum. İkinci bir kişi beliriyor birden. Hem bildik biri, hem yabancı. Hem dost, hem düşman. Çevremi boş bulunca gelip yerleşiyor yanıma. Oturuyorsam, karşı koltukta. Sokaktaysam, bir adım önümde. Koluma giriyor. Yüzüme gülüyor. Kaşlarını çatıyor. Hemen kalabalığa dalmalıyım. Hemen radyoyu açmalıyım. Hemen biriyle konuşmalıyım. İlk karşılaştığım adamdan ateş istemeliyim, yol sormalıyım. Bir kadına bakmalıyım. Bir kahveye, bir sinemaya dalmalıyım...

Yasak bana insansız sokaklar, boş park kanapeleri, kimsesiz yollar. İlele garlara gitmeliyim. Sinemalar, meydanlar, kahveler. Yüzler, yüzler görmeliyim. Çirkin, uzun, sıksa. Gözler, renk renk. Şapkalar, paltolar. Islak, tozlu. Yanıma yaklaşmamalı. Kulağıma dudaklarını değdirememeli. Sesini duymamalıyım. Bana durmaksızın kendimi hatırlatmamalı. Beni kendi üzerimde düşünmeye sürüklememeli.

Gereği var mı on yıl önceye dönmenin? Bir geceyi, bir akşam üstünü yeniden yaşamamın? Hayır, yapacak. On yıl, yirmi yıl öncenin karı-

şık öyküsünü duyuracak. Yanlışlıklar mı yapmışım, ters bir adım mı atmışım, bir çıkmaza mı girmişim, ille ille hatırlatacak! Biliyorum onları. Terslikler, yanlışlar çok. Yaşamam dolu onlarla. Ne olacak? Ben geçtim onları. Ben o insan değilim. Başka bir kişiyim artık. Hergün bir yeni insan değil miyiz? Geçti o anılar. O anılardaki kişi. Bak, kilom başka, paltom başka, elbisem başka, deri, deri de başka. İçimdeki düşünceler, üzüntüler, sevinçler, düşler başka. Duygular başka. Öyleyse ne var o eski nenleri tekrarlayacak? Evet, o yollara sapmamalıydım, o yanlışlara düşmemeliydim. O kitabı kapatmalı başka kitabı açmalıydım. Yeni yönlere doğru koşmalıydım. Doğru belki de dedikleri Belki yanlış büsbütün. Kim bilebilir? Geçmiş, geçmiştir. Yeniden yaratılmaz ki! Ne istiyor öyleyse benden? Niye ayrılmaz arımdan? Niye hep beni kısıtırmaya uğraşır?

Yalnızlığı severdim. Açılırdım şehir dışlarına. Bir yol tutardım, bir saat, iki saat giderdim. Yalnız Çoğu zaman hiçbir şey düşünmezdim insanlara yaklaşmak istemezdim. Onları hep uzaktan severdim. Seyretmesi daha hoştu insanları. Konuşunca birşeyler yitirirlerdi. Elle dokununca bozuluveren oyuncaklara benzerlerdi Uzaktan sevmek daha iyiydi. Kadınları da. Genç kızlar vardı hoşlandığım. Bir defa bile konuşmamıştım. Beni belki de tanımazlardı. Görüşmelerine yakışan birer kişilik uydururdum onlara. Alışmıştım buna; en kalabalık yerlerde bile yalnız olabiliyordum. Uzun uzun mektuplar yazardım, yırtar atardım. Yalnızlığımın tadını duyardım iyice. Her çareye baş vururdum bunun için. Dostluklardan kaçardım. İnsanların toplu hayatından ürkerdim. Hep tek başıma olmak isterdim. Kendime yetmek Kendi başıma bir evren kurmak.

Yalnızlığım içinde zamanı yitirdim. Yıllar geçti, farkında olmadan. Aynalarda biri vardı, arada bir bana bakan. Her zaman çıkmazdı karşısına. Arada bir garip garip beni süzerdi. Tam saçımı tararken, tam traş olurken, tam kravatımı bağlarken birden beliririrdi. Kalakalırdım. Yüzümü keserdim Kravat bağlamasını unutturdum. Gözlerimi başka

yana çevirirdim O yanda belirirdi bu defa. Kapatırdım göz kapaklarımı, bakışı içimde yaşardı. Birşeyler anlatmak isterdi. Giderek aynalara bakmaz oldum Traşı seyrekleştirdim. Kravat bağlamaçım. Anlamıştım: bir düşmanım vardı artık. Tanıyordum onu. Bir vitrine bakarken elini camdan bana uzatıyordu, başını sallıyordu. Bir kapıdan geçerken ayağımdan çekiyordu. Hele boş sokaklarda beni yakalamasın! Kolumu sımsıkı tutar, başları konuşmaya. Kulaklarım uğuldardı. Söz açardı çocukluğumdan. İlkokul günlerinden. Hep de unutmak istediklerimi hatırlatırdı. Bir defasında bir çocuğa çelme takmıştım okul merdiveninde. Tepetaklak aşağı yuvarlanmıştı. Ne çok unutmak istemişim bu olayı. Unuttum da. Yaşlı bir kadını tsememişim. Yalanlar söylemişim. Çevreme yaymışım. Sorum nedir bilmeden. Bunları hep tekrarlıyordu. Bunlar gibi neleri. Birçok yollardan yürümek mümkündü. En iyisinin hangisi olduğunu biliyordum.

Artık ondan korkuyordum. Gitgide içimde yerleşiyordu. Kıvrıla kıvrıla hortumunu iç derinliklere uzatıyordu. Donmuş, kaskatı kesilmiş eski çirkin anılar yığınını kazıyordu. Boşubosuna akıp geçmiş günler kopuk parçalar halinde çim çim ötüyordu. Bendim hepsinin kahramanı. Bendim o anlamsız kişi. Bendim. Bendim hep. Zordu dayanmak. Duymak, anlamak istemiyordum. Kaçmak, kurtulmak... İnsanları tek kurtarıcı. Kalabalık, aydınlık sokaklar, tramvaylar, gürültüler, sinema salonları, kahveler. Ondakurtulmak için başvurmadığım çare kalmadı. Tavla tartilerinde birinci oldum. Kaptıkaçtıllarda usta kesildim. İyiydi, insanlar konuştukça iyiydi. Hep o içinde bulunduğum ânı yaşıyordum. Hep geleceğe doğru gidiyordum. Geçmiş hatırlamıyordum Sinemalar da övleydi. Silâh sesleri, kızıldeirililer, danslar, hep avutucu şeylerdi. Ne kadar çok silâh patlarsa, ne kadar çok insan öldürülse, o kadar iyiydi. Tramvay duraklarında yağmur altında bekleyenlere katılıyordum. Genç kızlar, kadınlar, öğrenciler arasında kendini duyuramıyordu Bazan eski anılara benzer görüşler onu yanıma yaklaşıtıyordu. Bir genç kız okul çantasını sallıyarak tramvay belkiyor. Tamam. İçime

birşeyler doluyordu. Yalnızlığımın acısını duyuyordum. Kaçırılmış fırsatlar, aptallıklar. Yıllar öncesi bu duraklarda bekleyişlerimi, eli boş dönüşlerimi. Sinemada bazan bir benzeyiş, bir anış, bir gülüş beni geçmişe sürüklüyordu. Sevmiyordu beni hiç. Küçümsüyordu. Ömrünü havaya uçurmuş biri sayıyordu. Çılgına çeviriyordu. Beni geçmiş yanlışlarımla başbaşa kalabileceğim günlere iteliyordu. Bir aynaya baksam gözlerimin içinde güldüğünü görüyordum. Garip bir sevinç duyar gibiydi acılarıma. Aynaları kırmak, geçmiş geleceği ortadan kaldırmak istiyordum. Çaresi yoktu. Ne yapacağımı bilemiyordum Karşıma çıkan ilk insana koşup «Ateşiniz var mı?» diyordum. Ya da bir kadına gereksiz yere çapkın çapkın bakıyordum. Uzaktan geçen bir tanıdığı görür görmez koşup koluna giriyordum.

Yalnızlık bana yasaç. Hep insanların arasında olmalıyım. Kalabalıkta bile tek başıma kalmamalıyım. Büyük kentlerde yalnızlık derinden duyulur. Ben küçük şehirlerde hiç yaşamadım. Milyonluk şehirlerin bulvarlarının tadılan bir yalnızlık var ki onu önlemek zor. Parklardaki, kenar semtlerdeki yalnızlık başka... Oturuyorum bir sokak kanapesine, kendimi deniyorum. Belki gelmez yanıma diye. Beki unuttu diye. Eski yalnızlığımı yeniden tadarım diye. Denizi gören bir sıra var ağaçların altında. Oraya. Sağa sola bakıyorum. Evrenden kopup kendimi dinliyorum. Yok, yok ortalıkta. Açıyorum kitabımı. Bir sayfa okuyorum içimden. Başımı kaldırıyorum. Tekrar çevreme bakıyorum. Yok, yok. Düşmanım yok. Dost geçinen o düşmanım yok... Gözlerim denizden kayan bir vapura ilişiyor. Dumanlar salıyor maviliğe. Ufacık, minicik. Nereye gider bu duman, havada ne olur? O duman senin içinde diyor biri. Kapkara dumanlar sarıyor çevremi. Gene o karmakarışık konular, geçmişin olanca tozu, yanlışmalar, aldanmalar birer kitap sayfası gibi açılı açılıyor. Yanbaşımaya gelip yerleşmiş. Ayak ayak üstüne atmış. Tıpkı bir dişi. Düşmanlığı dostluğu anlaşılmayan bir sevgili. Yasaç bana yalnızlık. Bu yasaç hiç bitmeyecek çaresiz kalkıyorum. Onu koluma taşıyorum. Geçmişin karanlık yollarına doğru ağır ağır yürüyorum.

GEÇEN AYIN İÇİNDEN

SARKAÇ — Yolunu aramaya çıkmış bir delikanlı, önce aşırı sola sapmış, kovuşturmaya uğramış, işinden olmuş.. Sonra, düşünce özgürlüğü alanına varmış, dikkati çeken yazılar yazmaya başlamış.. Ama insan bu memlekette bir defa polisin gözü altına girdi mi ölse kurtulamaz, daha doğrusu ölü kurtulur. Bu genç adam da, sadece bir aramanın verdiği yanıltma evresini aştıktan sonra da kendisine mahkûm gözüyle bakıldığını gördükçe üzüntülere düşmüş, ne yapacağını bilememiştir. Kurtuluşu ayrı sağın kollarına atılmakla bulmuştur sonunda. Şimdi geri bir gazetede köy enstitülerine karşı yazı yazıyor... Bu tek olay üzerinde durmak amacımız değil.. Ama, tipik bir olay bu... Toplumun baskısı bir genç adamı, düşünme yoluna girmiş bir genç adamı aşırı soldan alır aşırı sağa atar... Kendisi ortayı seçmiş olsa bile ortada durmasına izin verilmez... Bu bir acı serüvendir. Ama, gerçektir.. İnsan, bu toplumda bir sarkaç gibi, sağdan sola, ya da soldan sağa gider gelir, durmak istediği noktada duramaz.. Suç bireyin de değildir. O yüzden, sözü geçen genç adamın öyküsünü sadece dikkatle izlemek kalıyor geriye...

KUBALI — Sayın Cumhurbaşkanı Prof. Kubalı'yı yanına alarak Cumhuriyet Senatosu'nda şeref locasında yanına oturtmuş. Bunu görünce, bir partiye bağlı olan senatörler, protesto anlamında çekilip gitmişler. İyiye işaret değil bu.. Demek ki alttan alta hâlâ o bilinen bilim korkusu yaşayıp gidiyor..

LUCIFERO — Avrupa Konseyi'ne giden delegelerimiz oradan bu, adı şeytana benzeyen kiralıcı İtalyan delegesinin parlak fikirlerini getirdiler.. Hele bir gazete, Lucifero'yu kendi ülkesinde bile erişemeyeceği bir üne kavuşturdu. Her gün adını manşetlere çıkarırdı. Bu Lucifero, 138 kişiye karşılık, üç arkadaşı ile, Kayseri'deki tutukluların «düşünceleri yüzünden mahkûm edilemeyecekleri» yolunda esmiş, savurmuş.. Kısacası, gazete anlatmak istiyor ki, Türkiye'de «dü-

şünceleri yüzünden mahkûm edilen» bu adamlara haksızlık edilmiştir. Daha kısası, ihtilâl de, onun Yüksek Adalet Divanı da hükümsüzdür. Haklı olan nedir, kimdir? Yazarları, gazetecileri hapse tıkmak, memleketin iktisadi hayatını felce uğratmak ayı verceklerine ormanları yok ettirip Türkiye'yi çöle çevirmek, insan haklarını ayaklar altına almak, cahil adamları devlet başında tutup memleketin canına okumak. Üniversite öğrencilerine ateş açtırmak, kimini ayaksız bırakmak, kimini cansız yere sermek. v.b. Sayın delegelerle onlar kadar sayın gazeteciler, Lucifero'ya bunları neden anlatmadılar acaba?. Dünyadan habersiz bir İtalyan kiralıcısı ile el ele vermek mi insan haklarını savunmanın yolu?. Anlayın artık gerisini..

KURTULUŞ ÇARELER — Diyanet İşleri bütçesi sırasında mı, yoksa kanun konusu olarak mı ileri sürüldü, hatırlamıyoruz. Din adamlarının dini kisve'lerle sokakta dolaşmalarına izin çıkması öne sürüldü.. Milli Eğitim Şûrasında bir Profesör de İmam — Hatip Okulunu bitirenlerin köylerde öğretmenlik yapmalarını önermiş. Yani dört yandan sarılmışız. Atatürk devrimlerini yıkmak için nerelerde köprü başları kurulduğunu dehşetle görüyoruz. Köy imamları yetmemişde, yanlarına müşavir olarak imam — hatip okullarını bitirenleri katacağız. Ahrete yolculuk için ray dösemeye öyle bir girişmişler ki bir gün kendimizi Suudi Arabistan çöllerinde bulursak hiç şaşmıyalım.. Bu yolun sonu oraya varır..

BAŞOLUN HASTALIĞI DEĞİL, BAŞOL HASTALIĞI

İnsan bir ihtilâlin sonunda, ihtilâl yargısına bu derece âdi hakaretler savrulacağını bilseydi, 27 Mayıs sabahı o denli sevinmeyi gerekli bulmazdı.

Hani ağızlarda çiğnenen kirli sakızları görüp de söylenecek bir takım sözler vardır ya, onları söylemekle de iş bitmez. İnsan, bir çirkef seline yeter mi?. Temiz tükrüğümüze yazık olur. Bir adam ki, eskideyimiyile «bütün vakarıyla» mahkemeyi yürütmüş, sağduyu sahiplerinin hayranlığını kazanmış, sonra bir köşeye atılmıştır. Ev değiştirecektir, ev verilmez; telefon alacaktır, telefon verilmez. Sonra da «kansere tutulmuş» diye propagandaların en bayağısına girişilir. Salim Başol kansere yakalansa da bundan ne çıkar? Her gün yüzlerce kanserli ölüp gibiyor. Hastalık bir ceza değildir. Ama, dilleri kanserleşmiş olanlara ne diyeceğiz? Diyebilecek olanlar susuyor da, tasası bize düşüyor işte..

İKİ CADİLLAK — Meclis Başkanları için birer Cadillac ismarlanmış. Tutarı 320.000 lira.. Herkes soruyor, gereği var mı, diye? Oysa örneğin Ankara'da kaç semtte kütüphane, çocuk kütüphanesi vardır? Bir Cadillac parasına büyükçe kaloriferli bir daire alınır, ötekisinin karşılığı da fon olur. Alın size bir semt kütüphanesi. Ya da, başkentte bir resim galerisi yoktur. Bu arada temel olarak konur, bir senği salonuna başlanır. Ya da bir oda müziği orkestrası kurulması için oyun bahçeleri yapılır kentin şurasında burasında. Ama, bizim ülkede Cadillac normaldir de ötekiler anormaldir.....

50.000.000 — Milli Eğitim Şûrası'da söz konusu edilmiş. Şimdiye değin İmam Hatip okulları için bu

kadar para bağışlanmış. Lâyık okullarımız süpürge parasına muhtaç iken İmam — Hatip okullarının bağıyla beslenmesi memlekette geri kuvvetlerin ne denli teşkilâtlı olduğunu gösteriyor. Din öğretimi için bol keseden verilen bu paranın dini kendisi için değil yobazlığın güçlendirilmesi amacıyla verildiği apaçaktır. Eskiden «Ahiretimizi mamur edelim!» diye bir sözle çıkarlardı karşımıza. Dünya'ya bakın, herkes dünyayı bayındır yapmaya uğraşiyor. Dine de bir şeyler ayırmayı ihmal etmiyor, ama bizim tutumumuz tersine..

DOLAŞIK TERİMLER — Bir senatör, Devlet Tiyatrosu Genel Müdürü için «Soprano olmak istiyor!» demiş. «Tenor» mı diyecekti acaba? Oysa en kestirme-

si, «hanende» deyip çıksaydı işin içinden.

HANGİSİ ÖNEMLİ — Adı 27 Mayıs öncesini hatırlatan bir gazetede iri bir başlık: «Bayar'la Menderes'e gelen hediyeler şahıslarına aittir!» Aynı gün başka bir gazetede bir başlık: «On yılda Türkiye'de 311 hektar orman yandı.»

Hediyeleri varsın ceplerinde kalsın. Bize ormanları geri verebiliyorlar mı? Oy için harcadıkları ormanları?.

IŞIK — Bir sanat dergisinde yaşlı bir kadın oza-nımız «efendisi» ne sesleniyor: «Işık, ışık;» diye. «Efendisi» Mevlâna'dır. Işık varsa eğer, Mevlâna'nın ciltler dolusu kitaplarıdır. Onlar da ortada. Açın, ışıkların diyesi beklenir bu elektrik çağında?.

**mürekkep
alırken
bir şişe
mürekkep ver
demeyiniz
bir şişe**

**Skrip
isteyiniz**

- her marka dolmakalem daha kolay ve temiz yazmasını sağlar
- tutukluk yapmaz ve derhal kurur
- pıhtılaşmaz ve tortu bırakmaz
- dolmakalem kauçuk ve madeni aksamına zarar vermez

Türkiye Umumi Müesseli **KOÇ TİCARET T.A.Ş.** (Büro Levazımı Şubesi)

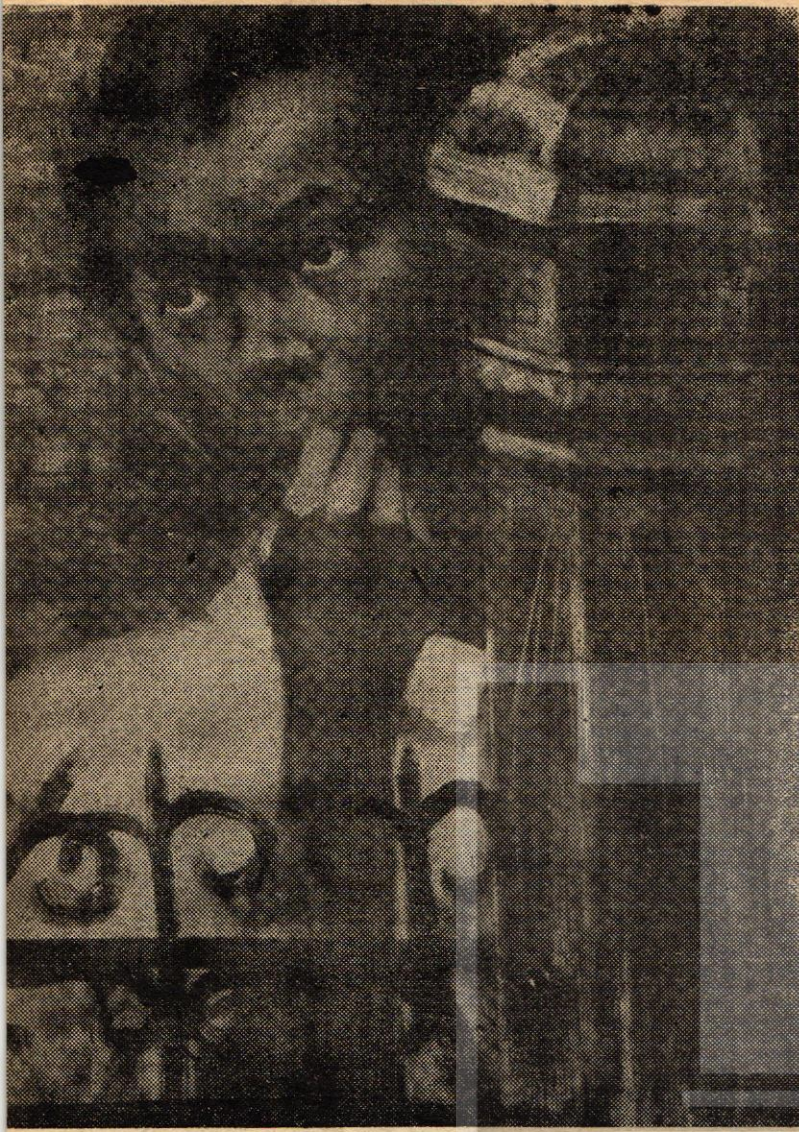
Skrip bütün kırtasiyecilerde satılır

(FAAL AJANSI : 2483/7)

HERŞEYİ daha iyi TEMİZLER

(FAAL AJANSI : 2484/8)

«Zenci, ve beyazlar arasında geçen hayat, nadiren bu denli dramatik ve sürükleyici anlatılmıştır. Manolyalardan ve yapmacıktan sıyrılmış, benim pek iyi bildiğim güney canlandırılıyor.» (Erskine CALDWELL)

John Andrew RICE'den Alâaddin BİLGİ

Ancak Bu Kadar Adâlet Koparabilirsin

(Geçen Sayımızdan)

Ama bakalım elinde miydi? Mrs. Staples yeniden hücumu geçti:
«Demek bir erkekle tanışıyorsunuz, evli bir adamla...» sözünü yarıda keserek, «Herhalde çok parası olduğunu biliyordunuz.» dedi.

Miss Mary Lou, «Bilmiyordum. İlgilendiğim de yoktu. Kocamdan bana yetecek kadar kalmıştı.» diye karşılık verdi.

Mrs. Staples, bütün şirretliğini sende toplayarak, «karşıma geçipte herhalde Abercrombie köşkünün kirasını Mr. Staples'in vermediğini söylemek istemiyorsunuz?» dedi.

Miss Mary Lou'nun ensesinden gü-

lümsediğini görebiliyordum. «Bunu demek istememiştım. Ama söyleyebilirim, kirayı Bob vermiyor.»

Mrs. Staples ayağa fırlayarak bağırdı: «Nasıl cüret ediyorsunuz?»

«Neye cüret ediyorum?» Bunu söyleyişinden, o damdan düşer gibi sorulan soruya pek şaşıtı belli oluyordu.

«Kocama, Mr. Staples'e benim yü-

rüme karşı Bob demeye nasıl cüret ediyorsunuz?» Artık haykırmaya başlamıştı.

Miss Mary Lou bir zaman ağzını açmadı. Parmaklarını koltuğun kenarında bükerek öylece oturdu. Sonra sakin ve kımıldamadan, «Buraya kavga etmeye gelmedim. Sadece bilmenizi istiyordum ki...» Durdu, halâ sâkindi, «Benim kim ve nasıl bir insan olduğumu gördükten sonra Bob'u bırakacağınızı, ondan ayrılacağınızı sanmıştım. Biz evlenmek istiyoruz.»

«Ya, öylemi?» dedi. Mrs. Staples sesi bir tazinin hırlamasını andırıyordu. «Demek bir erkeği karısının elinden almayı o kadar kolay zannediyordun!»

«Kocanız elinizden ben almadım Mrs. Staples.» Bu cümleyi bir defa daha tekrarladı, «Kocanız elinizden ben almadım.» Parmaklarıyla koltuğun kenarlarına vurarak doğruca Mrs. Staples'in yüzüne baktı. Parmaklarının hareketinden iyice kızdığı anlaşılıyordu, gene kendini tutuyordu. «Kocanız sizden çok uzaklaşmış, bunu siz de biliyorsunuz. Onu bir daha ele geçirmenize imkân olmadığını siz de benim kadar bilirsiniz.»

Mrs. Staples, «Ben böyle bir şey bilmiyorum.» diye karşılık verdi.

Miss Mary Lou kalkacakmış gibi koltuğunda kımıldandı, yorgun bir eda ile, «Pekâlâ, siz bilirsiniz.» dedi, «konuşmakta fayda yok, şimdi anlıyorum.» kalkmaya başladı.

Mrs. Staples «Peki şimdi ne yapmak niyetindesiniz?» diye sordu.

«Ne mi yapacağım? Ne demek istiyorsunuz?» sanki yaramaz bir çocukla konuşuyordu.

«Durun, durun hele bir dakika.» Mrs. Staples bu sözleriyle kadını koltuğuna itip oturtmak istiyor gibiydi. «Siz buradan uzaklaşsanız da bir şey değişmez sanıyorsunuz öyle mi?»

«Evet, beni hiç tanımasa ya da beni bundan sonra bir daha görme- se gene birşey değişmezdi.»

«Hiç de öyle değil, yanlıyorsunuz! Yanıldığınızı şimdi size isbat edeceğim!» Bunları söylerken ayağa fırladı köşeye doğru geri geri giderek Mr. Staples'in masasına vardı, sağ elini geriye doğru uzattı. Sonra çekmecenin açıldığını gördüm, bir de baktım elinde Mr. Staples'in arka

bahçede ara sıra ateş denemesi yaptığı koca tabancayla genç kadına doğru geliyor. Tabanca öylesine ağırdı ki Mrs. Staples'in bir deri bir kemik bileği kırılacak sanırdınız. Her yanı tir tir titriyordu. Sonra her şey o kadar süratli geçti ki ne olup bittiğini ben de anlayamadım. Miss Mary Lou tıpkı bir kedi gibi süratle koltuktan fırladı yana doğru sıçrayarak hanımın bileğini kavradı. İşte o anda olanlar oldu. Bir patlama duyuldu ve Mrs. Staples tortop odanın ortasına yığıldı.

Durduğum zaman bir maha'le ötedeydim.

Annem böğürtlen şarabı yapardı. Meyvanın suyu içtiği gün berrak mor renkte olurdu. Ertesi gün başlardı bulutlanmaya. Hele üzerinden birkaç gün geçti mi köpürür, hafta sonunda ise küpten taşmaya başlardı. İşte şehir tıpkı böyleydi.

Mrs. Staples'in vurulduğunun ertesi, Çarşamba günü sıra Yargıçlarındı. Saat oniki gibi hem annemden bir iki lokma yiyecek almak hem de konuşulanları dinlemek için mutbağa girdim. Ne anneme, ne babama, ne de başkasına tek kelime söylememiştim. Söylemeye niyetim de yoktu. İstedğim herkesin ne dediğini bilmektir. Miss Mollie'nin Yargıca olayı soracağından emindim.

Dediğim gibi, oturur oturmaz Miss Mollie, «Ama nasıl olmuş?» diye sordu. Söyleyişinden bu konuya yemek odasına girmeden önce başladıkları anlaşılıyordu.

Yargıç, «Galiba Maggie Staples birden aklını kaçırmış, hani inanılır da. O anda tabancaya sarılmış. Mrs. Mac Donald silâhi elinden almaya çalışırken patlamış, Maggie yere yuvarlanmış.»

«Aman Allahım peki sonra ne olmuş?»

«Her namuslu insanın yapacağı şey. Kazayı haber vermek için şehre inmiş. Şehirde kimseyi tanımadığından birisi Şerif Griggs'e göndermiş. Her şeyi anlattıktan sonra Griggs iki yardımcısını Staples'lere, kadını da arabayla evine göndermiş. Çok bitkin görünüyormuş. Ne yap-sın zavallı.»

Miss Mollie, «Kim bu kadın?» diye sordu.

«Söyledim ya, Mrs. Mac Donald isminde birisi.»

«Herhalde bu tarafa yeni taşınmış biri olacak.» Miss Mollie'nin sesinden, Mr. Staples ile Miss Mary Lou hakkında yapılan dedikoduları duymamış olduğu belliydi. Bu pek mümkün görünmüyorsa da, Miss Mollie'nin herkesten uzak durduğunu, kadın dedikodularına karışmadığını unutmamak gerek. Bir zaman ikisi de yemeklerini yediler. Sonra Miss Mollie, «Bundan önce hiç kendisinden bahsedildiğini duymuş muydun?» diye sordu.

Hakim hemen cevap vermedi. Kaygan bir yerde yürüyormuş gibi dikkatli olduğu belliydi. «Evet,» dedi nihayet, «adını duymuştum.»

Miss Mollie hiç kuşku duymadan devam'a, «Kim bahsetmişti, yani şehre geldiğini kim söylemişti?» diye sordu.

«Zeb Proudfit»

Bu ismi duyunca sanki başımdan kaynar sular döküldü. Söylenilenleri artık anlamıyordum. Bu adam savcıydı ve böylesine kötü bir adam az bulunurdu. Beyazlara karşı dişi kestiği, bize karşı ise her zaman berbattı. Daha kötüsü korkak, âdi ruhlu bir adamdı. Av hayatında tek bir defa koku almamış tazılara benzerdi. Üstelik öteki tazılar av kokusunu aldı mı en başa geçer her şeyi kendine mal ederdi. O zamanlar beyazların adaletini pek bilmezdim, bu gün de pek anlamam, yalnız Zeb Proudfit'in pençesine düşene tanrı yardım etsin. Bahçeye çıkarak çapaya başladım.

Cenaze töreni ertesi gün öğleden sonraydı. Bu gibi durumlarda her zaman olduğu gibi bütün beyazlar törene katılmıştır. Ve tabii dedikodu almış yürümüştür. Her nasılsa, havada bir değişiklik olduğunu pekâlâ hissediyordum. Yağmur ya da fırtınanın yaklaştığını duymamız gibi birşeydi bu. Kim'seyle konuşmadığım, hiç bir şey duymadığım halde bunu hissediyordum. Eve geldiğimde annem, babam içerdeydi. Annem herhalde olay üzerine birşeyler söylemiş olmalı ki merdivenleri çıkarken babamın, «Kahyası o'ma herkesin,» dediğini duydum. Annem bir koya su getirmemi söyledi. Arka bahçede kuyunun başına gelince bitişikte oturan Sam Fox'u gördüm; çocuk söylenilenleri duyup duymadığını sordu. Hiçbir şey işitmediğimi söyleyerek suyu çektim, içeriye girdim.

Cumartesiye şarap köpürmeye başladı. Bunu bütün çevremde hissediyordum. Yargıçlara işe gitmeden önce annem şehre ötedenberi almaya yolladı. Adliye binasını geçerken merdivenlerde her zamandan daha kalabalık bir gurubun oturduğunu gördüm. Bu olağan işlerdendi. Adliyenin etrafında daima tütün çiğneyen, konuşan, gülüşen bir aylıklar topluluğu bulunurdu. Yalnız bu gün daha kalabalıktilar ve gülmüyorlardı. Hararetle birşeyler tartışıyorlardı. Sonra başka bir fark daha vardı. Bize kızmıyorlardı. Bize kızsalar bana hain hain bakarlardı, oysa beni gördükleri bile yoktu, boyuna konuşuyorlardı. Sonra birden herkes Mahkemenin kapısına baktı. Zeb Proudfit iki üç arkadaşıyla yüksek sesle konuşarak binadan çıkıyordu. Yüzü kırmızıydı, ağızındaki sigarayı çiğneyip duruyordu. Söylediklerini duymuyordum, duymaya niyetli de değildim. Yalnız bir fe'âketin yaklaşmakta olduğu belliydi.

Yargıç Tolliver yemeğe yarım saat kadar geç gelmişti. Çok üzgün görünüyordu. Miss Mollie birşeyler sorunca dalgın dalgın, «Efendim, bir şey mi söyledin?» diye tekrarlıyordu.

Kocası çalışırken her zaman yaptığı gibi dediğini tekrarlamıyordu fakat bir defasında, «Çok tuhaf Mrs. Mac Donald cenazede yoktu.» dedi.

«Ölünün farkına vardığını hiç sanmıyordum,» dedi yargıç, «bulduğum yerde düşünecek o kadar çok şey olmalı ki...»

«Ama Yargıç Tolliver ne demek istiyorsun Allahaşkına?»

Hafifçe gülerek, «Birşey demek istediğim yok. Yalnız eğer şu anda Maggie cehennemde değilse ben de insan değilim-»

Miss Mollie kendini tutamadı, gülererek, «utanmıyor musun bunları söylemeye Yargıç Tolliver.» dedi.

«Ama ne yapalım, dediğim doğru bunu sen de bilirsin.»

Hanım ciddileşerek «Evet öyle, ne yazık ki doğru.» dedi. Bundan sonra hiç konuşmadılar.

Pazartesi sabahı Miss Mary Lou'ya ne yapacağımı sordum. O da mazıların etrafını temizlememi söyledi. Sonbaharda oraya hanımeli dikmeyi düşünüyormuş. Öğleye doğru bahçe kapısının açıldığını duydum. Kimin

geldiğini görmek için bakınca şerif Griggs ile iki yardımcısının eve doğru yürüdüklerini farkettilim. Mazıların ardına sinerek, bahçe kapısının kapandığını ve bir arabanın uzaklaştığını duyana kadar meydana çıkmadım. Aradan sanki bir yıl geçmişti.

Zeb Proudfit'nin kızıl yüzü ile yüksek sesle konuşmasını hatırladım, ağılıyışım geldi. Şimdi anlıyordum o hareketlerin anlamını. Zeb Proudfit kadıncağızın peşindeyse, bütün şehir peşinde demektir. Dedim ya o en önde yaygarayla koşan tazıydı.

Ve daima önde kaldı. Ertesi günü yemekte Yargıç Tolliver, «Savcı fe'âletle tah'iye etmemi istemedi,» dedi.

Miss Mollie, «Fakat Yargıç Tolliver, diyorlar ki...» diye başladı.

Yargıç cümleyi bitirmesine meydan vermedi bağırıyordu, ilk ve son defa karısına karşı sesini yükselttiğini duyuyordum. «Diyorlar ki! Diyorlarkil!.. Onlara ka'sa beni de seni de asabilirler! Kan görmek istiyorlar!» Miss Mollie en az benim kadar korkmuştu, bir daha ağzını açmadı.

İşin en fenası Miss Mary Lou'nun, Mr. Staples ve benden başka arkadaşları yoktu. Beni hiç saymamak yerinde olur. Büyüktük gibi değil de bir çocuk gibi şaşkın ve korkuluydu. Arka merdivenlere oturarak Mr. Staples'e tekrar tekrar, «Fakat hiç aklım almıyor hiç,» dedi. O da, «Üzülme sevgilim, her şey yoluna girecek diye yatıştırmaya çalıştırdı.

Mahkeme Eylülün ilk haftasında başlayacaktı. Herkesin, sanki seçim günün bekler gibi o günü ipe çektiği belliydi. Miss Mollie bile konuşurabildiği zamanlar Yargıca bundan bahsetmekten kendini alamıyordu. Bir gün, «Avukatı kim, Yargıç Tolliver?» diye sordu.

«Asa Peacock!»

«Aman Allahım nasıl olur. Bu bu naktan başkasını bulamamış mı?»

«Avukat Bob Staples'in amcası, Prens Albert nişanı var ve beyaz yelek giyiyor.»

«Ama kanundan anlamaz ki!»

«Evet anlamaz, fakat avukattan ziyade saygı değer birisini seçmek istemiş olabilirler. Belki de isabet etmişler. Ama yanılmış olabilirler..» Bunları söyleyerek Yargıç ayağa

kalktı tatlıyı beklemeden salona geçti.

Bütün bu zaman zarfında, Miss Lou'ya acımam bir yana bir dakika bile bu olayla şu ya da bu şekilde ilgim olduğumu düşünmedim. Dediğim gibi, beyazların adaleti hakkında birşey bilmiyordum. Bildiğim tek şey işlerine hiç burnunu sokmamaktı. Ve hiç kimse beni jürinin bir defa gördükten sonra Miss Mary Lou'yu adam öldürmekten mahkûm edeceğine inandıramazdı. Miss Mary Lou katil ha? Ne anlamsız söz. Üstelik aleyhinde tek bir delilleri yoktu. Yapacağı tek şey olup bitenleri aynen anlatmaktı. Ne denli kötü kişi o'ursa olsun Zeb Proudfit bile doğruyu söylediğine inanırdı. Aleyhinde delil olmasa bile lehinde delile ihtiyacı olduğunu aklıma bile getirmiyordum.

Meğer öğreneceğim ne çok şey varmış! İlk olarak jürinin ne olduğunu öğrendim. Yargılanmanın başladığını ertesi günü Miss Mollie Yargıca jüri üyelerinin seçilip seçilmediğini sordu. Seçildiğini öğrenince de kimlerin bulunduğunu bilmek istedi. Yargıç, «Her zamanki ayak takımı,» dedi, «çoğu Zeb Proudfit'in avanesi.»

«Peki, Asa Peacock birşey demedi mi?»

«Çok şey diyebilirdi ama demedi, öyle kütük gibi durdu, Zeb Proudfit'in manevralarını alık alık seyretti.» Bir zaman sakın sakın yemeğini yedi sonra, «Bu durumda yargılanmasına bile lüzum yok.» dedi.

Miss Mollie, «Ne demek istiyorsun Yargıç Tolliver?» diye sordu.

«Demek istiyorum ki jüri daha şimdiden kararını vermiş!»

«Delilleri incelemeyen mi, demek istiyorsun?»

«Korkarım,» dedi Yargıç ağır ağır, «hiç bir delil bulunmayacak, biliyorsun ortada tanık yok.» Miss Mollie, Yargıcin artık bu konuda konuşmak istemediğini görmüş olmalı ki, başka birşey söylemedi.

Yargıcin tanık bulunmadığını söylediğinin ertesi günü çok meraklanmış olmalıym ki, mutbağa girdiğimde annem, «Bu saatte işin ne burada? Daha yemeğe yarım saat var.» diye çıkıştı. Çöp tenekesini dökceğimi ya da buna benzer birşeyler söylemek zorunda kaldım. «Bu gün pek

tuhafsın.» dedi. Daha sonra Yargıç la karısı konuşmaya başladığı zaman kulaklarını dört açıp dinlediğini görünce yüzü gerildi, korkuyla baktı.

Yemek odasına konuşarak girdiler. «Bob Staples'i bilirsin,» diye başladı. «Elinden geleni yaptı. Mertçe yalan söyledi fakat pek inandırıcı değildi. Zeb Proudfit biraz üzerine düşünce tamamen bocaladı. Tabanca meselesinde bir dediği bir dediğini tutmuyordu. Hele bir keresinde masasında olduğunu unuttuğunu bile söyledi ve Zeb masanın gözünde olduğundan emin misin, diye sorunca Savcının işi nereye götürmek istediğini farketmedi bile.»

Miss Mollie, «Ben de pek anlamadım, ne demek istiyordu?» diye sordu.

«Ne demek isteyecek, tabancayı Bob'un, Mrs. Mac Donald'a verdiği ni ima ediyordu!»

«Ah alçak kadın!»

Yargıç karşısında oturan karısına sert sert bakarak «Sen de mi?» dedi. «Bir kimse hakkında böylesine hüküm vermeni ummazdım. Öteki kadınlar neyse ama sen?.. Nasıl olur da deliller tamam olmadan bir kimseyi mahkûm edersin?»

Miss Mollie ağlamaklı bir sesle, «Ama siz kendiniz söylediniz delil bulamadığımı.»

«Ben vurulma anında tanık bulunmadığımı söyledim.» Yargıç bir an durduktan sonra devam etti: «Maggie Staples'in ölümünden önce olup bitenler üzerinde tabi pek çok delil var, zaten halkın istediği de bunlar. Bunları ballandıra ballandıra anlattıklarımı bir görmeliydin. Bu arada başka çeşit bir delil de var ama onu görmüyorlar, görmek istemiyorlar.»

«Yani nasıl? Ne çeşit delil?» Miss Mollie daha önce söylediklerini tamir etmeye çalışıyordu fakat Yargıçın şu sözü üzerine vaz geçti.

«Kadıncağızın yüzünü görmüyorlar!»

Miss Mollie hiddetle, «Şu karının mi?» diye çıkıştı.

«Evet senin deyişinle o karının. Ben olsam o kelimeyi kullanmazdım. Eğer biraz insanları tanıyorsam o kadın tepesinden tırnağma kadar hanımefendi!»

«Ama neden Yargıç Tolliver?» Miss Mollie sinirinden tirtir titriyordu.

Yargıç uzun zaman birşey demedi. Yemeğe elini sürmeden gözleri

tabağa dikili duruyordu. Kafasını kaldırıp karısına baktı, sadece, «Mollie!» dedi. Miss Mollie'nin bir an yüzü kireç gibi oldu, hüngür hüngür ağlamaya başladı. Gözlerini kurula-

1962 YILINDA

10

MİLYON

LİRALIK İKRAMİYE

TÜRKİYE

BANKASI

paranızın...

istikbalinizin emniyeti

(DOST : 5)

yıp yalvarır gibi yüzüne bakana kadar Yargıç konuşmadı. «Evet Mollie.» dedi. «Tam bir hanımefendi. Eğer karşındakini bu kadın soğuk kanlılıkla, ya da denildiği gibi kızgınlıkla vurabilirse, sen de, ben de vurabiliriz. Kanun engel olmasa işte bunu jüriye söylemek isterim. Ama, önce de dediğim gibi kanunla, adalet aynı şey değil. Bana kalsa... ama neye yarar...»

Miss Mollie, «Öyle mahçubum ki.» dedi ve kocasına doğru sendeleyerek yürüdü. Yargıç sandalyesini geri çekti, kollarını hanımın boyuna doladı, öylece odadan çıkıp gittiler.

Onlar gidince annem, «Ben, sen bu iş hakkında birşeyler biliyorsun.» dedi.

«Evet!» dedim.

«Bana bak oğlum, sakın kimseye birşey söyleme, anladın mı hiç kimseye. Şimdi hadi bakayım işine git.»

Haftızamda bunda sonraki iki gün kâbus gibidir. Bir gün Yargıç:

«Zeb, jüriyi tabancanın Bob'un kadına verdiği inandırıyor.» Sonra başka bir gün, «Zeb kadıncağızı didik didik etti.» dedi. «Asa, o koca bunak kadını tanık yerine oturunca böyle olacağını biliyordum zaten. Kadına bağırarak boyuna soruyordu: «Mektubu kim getirdi? kim? kim? Bilmediğini söyleyin: «Peki mektup şimdi nerede?» diye sordu. Yırttım diyince tek kelime söylemeden gözlerini yüzüne dikti ve sonra jüriye doğru döndü. Bu herif şeytanın ta kendisi.»

Sonra ikinci günü -bunun ikinci günü olduğunu çok iyi hatırlıyorum, zira dâva hakkında düküdüğüm son konuşmasıydı bu. Üstelik söyledikleri beni perişan etmiş bırakmıştı -uzun zaman ağzını açmadı ve birden Miss Mollie'ye bakıp alnını kırıştıranak, «Böyce bir şeyin hiç kimse görmeden olup biteceğine aklım kesmiyor. Mektubu alalım, jüri böyle bir mektubun varlığına inanmıyor ama ben inanıyorum. Peki öyleyse mektubu kapının altından kim attı? Yoksa gece yarısı Maggie Staples' mi koydu? Sanırım böyle oldu. İsteddiği kurbanını vurabileceği yere ayağıyla getirmektir. İznini kapatacak kaddarda kurnazdı. Ne rezil kadını özür dilerim Mollie, fakat hakikaten rezildi ve bu adiliği son dakika hariç daima istediği gibi gitmiş. Herkes elinden geldiğince yüzünü

görmekten kaçındığı için Mrs. Mac Donald'a hakaret edip tabancayla üzerine yürüyünce etrafta duyacak ya da görececek kimseler yoktu. Başından sonuna kadar bütün vaka boyunca kimsecikler yoktu ortada. Böyle olunca Mrs. Mac Donald ne dese boş. Ortada kin ve kan görmek isteği var. Ve bu ağdan kurtulması imkânsız. Birisi çıkipta tek bir yerde evet tek bir yerde, ben de şunu gördüm dese...» Sözü burasında birden sustu. Elini yorgun yorgun salladı.

Yemekten sonra, Mahkemeye gideceği sıralarda bahçe kapısına yaklaşıp birşeyler diker gibi yaptım. Tam yanıma gelince, «Yargıç Tolliver, efendim bu gün sizi görmek mümkün mü? diye sordum.

«Tabii Ben.» dedi, «beşe kadar dairedeyim, ne vakit istersen gel.»

«Ama sizi yalnız görmek istiyorum.» dedim.

Şaşırmış gibi baktı, sonra gülererek, «Tabii, olur,» dedi, «yakında Tuskegee'ye gideceksin, sana yardım sözümü unutmadım. Beş gibi gel.»

Ben de en az onun kadar şaşırmıştım. Tuskegee aklımdan çıkmış gitmişti.

Adliyeye gelince civarda bir yılın beyaz durmuş, bağırarak konuşup gülsüyörlardı. Nasıl gülebiliyorlardı? İlk aklıma bu geldi. Beni görmediler bile. Bu demekti ki bu işte bizlerin hiç bir ilişkisi yok. Kendi kendime şimdilik yok dedim ve birden öylesine bir korkuya kapıldım ki ta Yargıcın odasına kadar merdivenleri ikişer ikişer çıktım.

Kapıda durduğumu görür görmez, «Gel bakalım Ben.» dedi, «otur.»

«Kapıyı kapatabilir miyim Yargıç Tolliver efendim?» diye sordum.

«Tabii Ben.» dedi, «hem dışardan gürlütü de gelmez. Duyan da bayram

yerinde'er sanır!» Acı acı güldü.

Karşısına oturunca, «Ey yolculuk ne zaman bakalım?» dedi.

Hemen cevap vermedim. Nasıl başlayacağımı bilemiyordum. Nihayet, «Size Tuskegee için gelmedim Yargıç Tolliver, efendim.» diyebilirdim. «Sizinle başka birşey konuşmak istiyorum.»

«Peki Ben.» dedi, «nedir söyle bakalım, yoksa bir derdin mi var?»

«Hayır, Yargıç, efendim.» dedim, bu sırada ağzım öylesine kuruydu ki zorla konuşuyordum. «Miss Mary Lou hakkında.» diyebilirdim.

«Miss Mary Lou' mu? Mrs. Mac Donald demek istiyorsun? Onu tanıdığını bilmiyordum.»

«Evet efendim, yanında çalışırdım.»

«Demek öyle, pekalâ...» Bunu söylerken endişelendiğini farkettilim. Masaya parmaklarıyla vurarak bana pek uzun gelen bir süre pencereden dışarı baktı. «Peki Ben, bana söylemek istediğin ne?»

Nihayet nasıl olduysa bilmem anlatmaya başladım. Ara sıra beni durduruyor, sorular soruyor, dediklerimi tekrarlatıyordu. Bütün hikâyeyi anlatmıştım. Bitirince gözleri bir noktada uzun uzun daldı. Sonra, «Ben, mektubu yırttığını söyledin değil mi?» başımla evet deyince gözlerimin içine baktı, bu bakıştan çok önemli birşeyin gelmekte olduğunu farkettilim, «mektubu yırttığını söylüyorsun, Ben, peki o parçalar ne oldu?» dedi.

«Süpürene kadar arka verandaya kaldı» dedim.

Acele acele, «parçaları ne yaptın?» diye sordu.

«Çöplüğe attım.» dedim. Bunu der demez sanki benden birşeyler dileyeniyormuş gibi öne doğru eğildi ve sonra kendini toparlamaya çalışarak,

İstanbul Umum Sigorta T. A. Ş.

Türkiye'de Kurulan İlk Sigorta Şirketi

ANKARA ACANTASI : Ali Teoman

Sanatçı Dostlarının Sigorta işlerini en titiz servisle intaç eder.

TEL. : 12 75 34

TELG. : TEOMAN - ANKARA

Karanfil Sokak 11/A — YENİŞEHİR-ANKARA

(DOST : 6)

«Bu parçalar halâ orada mı? Aca-ba halâ duruyor mu?» diye sordu.

Başımı sallayarak, «Hayır efendim yaptım.» dedim.

Sanki başına bir yumruk vurmuş-tum. Koltuğuna yığıldı, ağlayacak sanırdınız. En sonunda yarı bana, yarı kendine, «Ah buna nasıl muhtaç-tı. Gerçeği söylediğini ispatlıyacak birşey nasıl da ihtiyacı vardı.» diye mırıldandı.

«Ben ne bilirdim Yargıç Tolliver, efendim.» diye kekeledim.

«Tabii oğlum, tabii bilemezdim. Sana kabahat bulduğum yok. Böyle bir şeyi hiç aklına getirme.» Bunla-rı söylerken zorla gülümsedi. Son-ra ayağa kalkarak pencereye gitti uzun uzun dışarıya baktı. Geri gelip oturunca, «Bana ne yapman gerekti-ğini sormıya geldin, değil mi?» de-di.

«Evet efendim,» dedim, «bunun için geldim.»

«Hiç birşey,» dedi ve benim şaşır-dığımı görünce, «hiç birşey,» diye tekrarladı. Birşey söylemek üzerey-ken beni susturdu. «Tuskegee git ve adam olmaya çalış Ben.» dedi. «Bu meseleyi unut. Unutmasan bile bir tarafa it kalsın. Benim yaşıma gelin-ce bana sen de hak vereceksin. Şim-di hadi bakalım git evine.»

«Yapamam,» dedim.

«Neyi yapamazsın?» Sesi bir kam-çı gibi keskindi.

«Başımı alıp giderek Miss Mary Lou'yu yapmadığı birşey için asma-larına gönlüm razı olmaz.»

«Asmayacaklar Ben.» dedi. «Bel-ki müebbet hapse mahkûm olur ama asılmaz, bana inan.»

«Bu da asılmak kadar kötü Yar-gıç Tolliver efendim.» dedim. «Baş-kası için değil ama Miss Mary Lou için ikisi de aynı. Hayır efendim. Artık susamam. Çok çalıştım ama yapamam.»

Uzun zaman birşey demedi. Geriye doğru gömülerek hiç birşeye bak-madan düşünüyordu. Sonra birden, «Hayır Ben,» dedi, «seni Mr. Pea-cock'a gönderip te bana anlattıklar-ını ona da anlatmana, seni tanık sandalyesine oturtmasına asla mü-saade edemem, bunu yaparsam ken-dimi hiç affetmem.» Benim bir ka-tır gibi inatla baktığımı farketmiş olmalı ki, «Sen iyi bir çocuksun Ben,» dedi ve başımı gene sallayın-ca öne doğru eğilerek ellerini masa-

nın üzerine koydu acı, kaskatı kesil-miş bir sesle, «hiç bir işe yaramaz, ama hiç.» dedi. «Biliyor musun niye? Çünkü sana inanmıyacaklar. Yalan söylediğini, bu iş için para aldığını sanacaklar. Böyle sanacaklar zira kendilerini buna kandırmak zorun-dalar. Üstelik asla affetmeyecekler seni. Her görüşte içlerinden, «Söy-ledikleri doğruydı.» diyecekler ve senden nefret edecekler. Senden nefret edecekler çünkü daha şimdi-diden kendilerinden tiksiniye baş-ladılar bile. Bugün bile o küçük se-fil vicdanları rahat değil. Bütün su-

çu sana yükleme fırsatını nimet bi-lecekler. Hayır Ben, sana inanmıya-caklar.» Durarak benim birşeyler söylememi bekledi ama boğazıma bir şeyler tıkanmıştı. Hıçkıra hıçkıra ağlamaya başladım. O vakit, «Bana söylediklerini, hiç ama hiç kimseye söyleme Ben.» diye tekrarladı.

Tuskegee'ye gitmedim. Hüküm ve-rildikten bir kaç gün sonra babam, «Bir hafta sonra Tuskegee'de ola-caksın oğul.» dedi. Sesinde sorar gi-bi bir hal vardı.

«Vazgeçtim gitmekten baba.» de-dim. (Bitti)

BİZE GELEN KİTAPLAR

★ ANADOLU TANRILARI : Yazan: Halikarnas Balıkcısı. İstanbul 1962 Yeditepe Yayınevi. 110 S. resimli. 3 lira. İkinci basım.

★ DEMOKRASİ NEDİR? Yazan : Prof. Harold J. Laski. SOSYALİZM NEDİR? Yazan: John Strachey. Derleyen. Necati Hersek. İstanbul 1962 Evren Yayınları. 56 S. 2 lira. —

★ DÜNYADAN KIRK BÜYÜK : Ak-bank Kültür Yayınları. 45 S.

★ KAÇAK BULUŞMA : Faruk Akça'nın şiirleri. İstanbul 1962 Şairin ad-resi: Çapa Eğitim Enstitüsü. 31 S. 150 kuruş.

★ OKUL, EKMEK ve GÜNEŞ : Ad-nan Çakmakçioğlu'nun ilkokul hayat-bilgisi şiirleri. Ankara 1962. Ankara Neşriyat Bürosu. 32 S. renkli resimli. 150 kuruş.

★ ROMEO JULIETTE ve KARAN-LIKLAR : Çek romanı. Jan Oçena-çek'ten çeviren: Şerif Hulûsi. İstan-bul 1962 Hilmi Kitabevi. 148 S. 5 lira.

★ SAAT SEKİZİ GEÇ VURDU : Arif Damar'ın şiirleri. İstanbul 1962 iste-me yeri. Ataç Kitabevi. 31 S. 2 lira.

★ TURHAN 62. Turhan Selçuk'un kaçıkatur albümü. İstanbul 1962 Mil-liyet gazetesi. 5 lira.

★ YARIŞMALI BÜYÜK ŞİİR ANTO-LOJİSİ : 1962. Derleyen ve çıkaran-lar : Turgut Kural - Ş. Ayni Ölez. İst-anbul 1962 Ahmed Said Matbaası. 160 S. 5 lira.

BÜTÜN AĞRILARA KARŞI

GRİPİN

BAŞARI İLE KULLANILIR

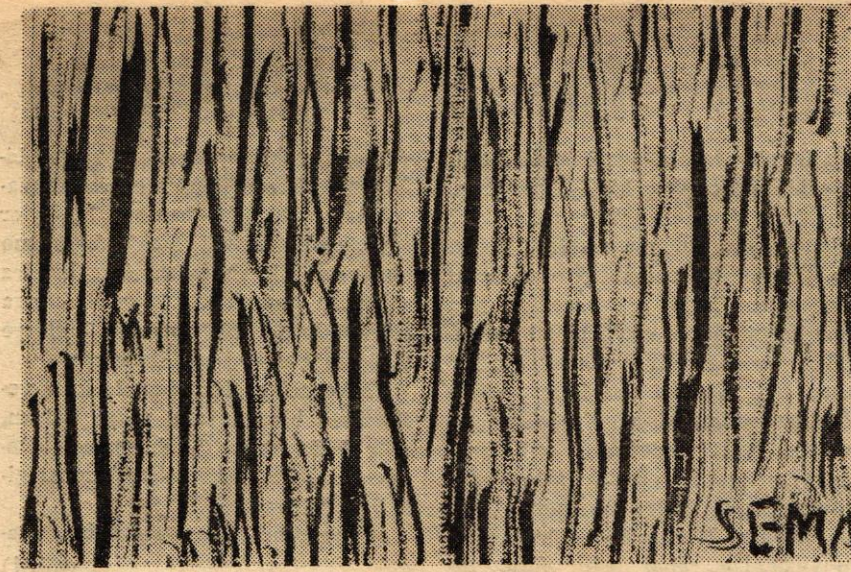
Baş, diş, adale ve soğuk algınlı-ğundan mütevellit bütün ağrılara karşı GRİPİN başarı ile kullanılır

GRİPİN 4 saat ara ile günde 3 adet alınabilir

(FAAL : 2485/9)

Sanat

Desen : Sema BİLGİN

ELOĞLU

İstanbul'dan

RASİH GÜRAN

Düzlek, hâfız harcı bir eğitim - öğretimden geçmemiş ressamlarımızdan biri de Rasih Güran; kendi aramış, kendi seçmiş, bir yere kendince varmışlardan. Oktay Rifat'ın Perçemli Sokakını süsleyene değin, eline fırça aldığı bile bilmiyorduk; bundan 15 yıl öncesinin - Faulkner'süz, Kafkasız, Camus'süz, Sartre'süz o kupkuru, bunaltısız dönemin - en gözde romanlarından Gazap Üzümleri'ni türkçeleştirmişti, başarı gücü hep oracıkta sanıyorduk. İki yıl önce yine Şehir Galerisi'nde - ilk sergisi ni açıverdi. Kırkambar bir sergiydi o; soyutlama değil mi, uydur uydur çiz, boya kabilinden! Resimleri üstüne biraz söyleştiniz miydi, gevrek gevrek gülüyordu Güran; boş vakitlerini değerlendirmişti işte, başka ne erge, ne sav arıyordunuz? Ama, kimi oyaltıların tadı kişinin içine bir kez çöreklenmeye görsün; git-gide dallanıp budaklanıyor, bir öz uğraş oluveriyor usulca. Rasih Güran'ın başına gelen de o görünür kazalardan! Şu iki yilek içinde, nice ustacıları imrendiresi bir verim, yapım ortamına ermiş. Gerçi ortaya

koduğu işler öyle ahım aşım, tadılmadık şeyler değil ama; resimde yalınlaşmanın, kolay benzetilerden kaçınmanın, öyküntülerden medet ummamanın önemini belirtmesi bakımından görülmesi örnekler.

Kimi sanatçı farfaralığıyla, iş güzarlıklarıyla ilgi çeker, zorla izletir kendini; kimi de Rasih Güran gibi kıyı kıyılığı, usluluğu, arı-duru çabasıyla. (Hele Gazap Üzümleri'nin geçenlerde yayınlanan yeni baskısını bir daha gözden geçirip, dilde - deyişteki kimi doğrultmalara bile üşendiğine, başka çevirilere de girişmediğine göre; resim denen şu gâvur uğraş iyice sarmış Güranı; kolay gelsin diyelim.)

SEMA BİLGİN

Sema Bilgin, «tuval» den önce seyircinin gözünü boyama kurnazlığını öğrenememiş daha; ne diyeceğini, nasıl diyeceğini öncelikle kestirmeden girişi veriyor işe; sonuç gönlünce olmadı mıydı, belki de yırtıp atıveriyor. (Resimlerini hep kâat üstüne yapmasını buna yorabilirdi; tahtayı, tutkallı, üstübeçli bezi parçalamak ne de olsa zorca-na.) Bu toyca ama çokkun gösterisinden sonra belki de tövbeler tövbesi diyecek, ya da canla başla sarı-

lacak resme, gün günden giderecek rastgeleciliğini, tüm acemiliklerini; adı sık anılır bir gerçek sanatçı oluverecek. Önümüzde beklenesi nice yıllar var ya! - Ablası da bu huysandı, yıllar yılı tıslledi, boğmaya yeltendi öykü yazma isteğini; kendine güvensizlikten çok, uğraşı gözünde büyümekti bu, bir siğirlik türü diyelim. Bir, iki derken öyküler 12 oldu, birikti; giderek bunları bir kitapta toplamak gereksinmesini bile duydu Leylâ Erbil, işte geçen güz, HALLAÇ yayınlanıverdi.

Sema Bilgin akademiye girseydi, kademisi'ne girememiş «lise mezunu» olmadığından; tutmuş, özel bir sanat okulunun iş odasına gidip - gelmiş epey; buncacık güzellemeyi de yapındırıvermiş o süre içinde. Li se kaçaklarının - daha doğrusu aritmetik, geometri, fizik, kimya kaçaklarının - Akademi'ye işüşmesinden ötürü alındıydı galiba bu «tedbir» sanki daha sıkı, daha çetin bir giriş sınavı yapılamazmış gibi. Sanki, adarını seve - saya andığımız Avni Arbaşın, Selim Turan'ın, Ferruh Başağa'nın, Fethi Karakaş'ın, Şadi Çalıkın, İlhan Koman'ın Orhan Peker'in, Turan Erol'un, Neşet Günal'ın G.S.A. tezgâhlarından geçmişlikleri olumsuz bir hoşgörü sonucuymuş gibi. (Bizde kesin bir tanımı yapılması gereken epey kavram var ya; akademi'yi de onların arasına sokuştururvermeli!)

Sema Bilgin akademiye girseydi, kimin öğrencisi olmayı yeğlerdi, neler öğrenir, neler unutturdu? Bugün yapabildikleriyle o gün yapacakları arasındaki önemli ayrımlar ne olabilir? Kestiülmez elbette. Ama, eşik - bilgi diye de bir şey var ki, onu adımlamadan sıçramalar havada koyuyor sanat gönüllüsünü.

Haşmet Akal anlatırdı; Bedri Rahmi bir ara hoca'sı olmuş; elifi elifine 6 ay alçı kabartma bir haşhaş

Sanatçılar

yaprağını çizdirmiş rahmetliye. Ama şimdi düşünersek Haşmetin resimlerini ayakta tutan nedeni; desen bilgisi, ustalığı der çıkırsız işin işinden. Ya o haşhaş yaprağını çizmekten de bıķıverseydi?

Diyeceğim, Bn. Bilgin de tertemiz duyarlılığını, usundan çok yüreğine yaslanmalarını kimi bilgilerle göğüleriyle deneylerle biçim'emiye, daha doğrusu somutlamaya özeniverse; etkilerine, sonuçlarına bakıp, taş çatlasa dönemez bu sevdadan!

İlk insanlar çiğ çiğ yemiş ama, bizimkiler pişiriyorlar, eti, ama isgarada, ama tavada.

KÂİNAT BARKAN

Kâinat Barkan'ın resimlerinde ki genel tutumu şöyle de özetlesek olur: Alabildiğine soyutçu çevrelerimizde henüz modalaşmamış moneromisme'e inat, Türkçe bir poliromisme gösterisi!

Rasih Güran'lardan değil Bn. Barkan, mektep - medrese görmüş, Güzel Sanatlar Akademisi'ni bitirmiş bildir; üstelik de bu ikinci sergisi. (İlkini ben göremedim; Fahir Aksoy'un bir eleştirisinden ansıdığına göre, «ham bir duygunluğu» yan-

Kâinat BARKAN

sitan resimlere eli yatıyormuş o kez.) Şimdiyse, yapıtlarını tek tek tanımlamaya, değerlendirmeye kalkışmak, sabahı ederiz; öylesine çok yönlü, öylesine «mükrim» bir sanatçı ki. En doğasahn yanbaşına en biçimsiz'i yakıştırmakta hiç mi hiç sakınca görmüyor bu yüzden; n'işlersem işleyim, tablolarımda hep ben varım! diyen kestirmecilerden yani. Öz'cü mü? biçim'ci mi? ikisi'ci mi? o da pek belirlenmediğine göre; Bn. Berkan'a 3 yol ağzında kalakamış bir garip yolcu demek en uygunu. Ürkek, güvensiz. İlle de birşeylere benzetecek o kendince sarıyı, öpöz moruna bir denizimsilik, çiçeğimsilik yamıyacak ki, dumanı doğru çık-sın! Yani seyirciyi yormak baş kaygısı. İlle de yersiz - yurtsuz çizikler sokuşturacak araya, kendi sözünü kendi kesecek sık sık. Olağan bir sonuç bu; sordum, öğretmeni Zeki Faik İzer'miş. Hani şu 1940 - 50 yıllarının Güzel Sanatlar Akademisinde - gerçekte var olmiyan - Fotoğraf Atölyeleri şefi Demokrat dönem gelir glmez de G.S.A. müdürü. Şimdi de o barınakta resim profesörü. Bn. Barkan'ın ustasının becerikliliği buncacık değil elbette; Guggenheim Armağında, Sultanahmet Camisi adlı non - figüratifliyle Türkiye adına o ödüllendi; YENİDAL ressamlar topluluğunun resimlerindeki zararlı düşünleri, bildirileri o bulup çıkarıverdi! (Savcıyla yargıçın da bu fetvayı kazara ciddiye alsalar dı, vay'dı o yedi kişinin başına gelenlere.) Diyeceğim, Kâinat Barkan'ın tablolarındaki o kargaşalık, o gösteriş tutkusu o hava - cıva'cılık salt kendi hüneri değil.

Merak bu ya, bir ara sormadan edemedim:

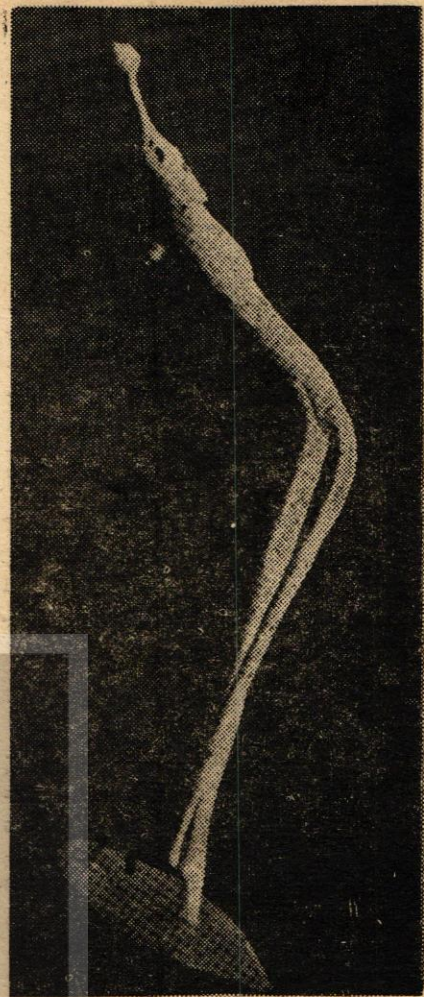
— Şimdiki tutumunuzda ustalaşmaya mı niyetisiniz, yoksa yeni deneyler çekiyor mu canınız?

Hazırcevap kişilerden Bn. Barkan, deyiverdi ki:

— Sanat yolunu bitirebilmek için bir ömrün kâfi gelmiyeceğini herkes gibi siz de bilirsiniz. Ben de inşallah ara yollara sapmadan, ana yolu tez bir zamanda bulurum.

Ne denir? İnşallah denir tabii.

Heykel kavramının iri - kıyım çağrışımları var ya; bir **biblio** sergisi açsanız bile, ille de HEYKEL SERGİSİ diye bir yafta asacaksınız

Figür : M. Rasim ÖRNEK

kapı ağzına ki uğrayanlar daha bir alıcı, daha bir saygılı gözle baksınlar hünerlerinize!

Bay Örnek de öyle yapmış zaten; tanrı yapısı figür'e yatkın dalları, budakları yonta yonta inceltmiş, bir güzel cilâlamış da, yani heykelleştirivermiş. Sabrına ekli verimliliği, titizliği gerçekten övgüye değer.

Bizde bu yola baş koyanlar, resim gönüllülerinin yanında devede kulak.. Gereç, araç özellikleri, işodası zorunluluğu, geleneksizliğin doğurduğu sapalıklar -haklı olarak gözünde büyüyor yeltenenlerin; tez günde palamarı çözüveriyorlar. Direnenler de, -diyelim Kuzgun Acar, Şadi Çalık, İlhan Koman- ancak Batı'larda söz konusu oldular mıydı azıcık ilğimizi çekiyorlar; öbürlerine, Cumhuriyet meydanlarına Atatürk büstü siparişi koparan becerikli işçiler gözüyle bakıp, geçi geçiriyoruz. Yani açıkçası, heykele, heykelciye tâ dededen sırtı dönük bir toplumuz biz; bunca süre içinde de anlamını, gereğini, değerini usumuz kesmedi hâlâ..

Bay Örnek de neylesin bu gurbet illerde, tutmuş, koskoca Giacometti'yi küçülte küçülte kendince yapı-lara sığdırıvermiş. «Heykel bütün sanatların belki de en kaba-sabası, ama en dayanıklısıdır..» demiş ya bu alandaki çağ ustalarından Des-pieau; bırakın kaba-sabalığı, bay Örnek'in çıtkırıldım yapıtlarının ya-nıbaşında şöyle bir hızlıca öksür-mekten bile çekiniyorsunuz; aman, bir yerlerine birşey oluvermesin di-ye...

ELOĞLU

KONYA MÜZESİNE BAĞIŞ

Tanınmış yazar Abdülbaki Gölpi-narlı, basma ve yazma 1200 ciltlik ki-taplığı ile özel arşivini Konya müze-sine bağışlamıştır.

GENÇ SİNEMA ELEŞTİRİCİSİ ARMAGANI

1961 in Genç Sinema Eleştirici si Armağanı dağıtılmıştır. Arma-ğan, Fransız filmleri için jacgues Demy'nin «Lola» sına, yabancı film-ler için de joseph Losey'in «Suçlula rına verilmiştir.

FRANSADA YENİ BİR ŞİİR ARMAGANI

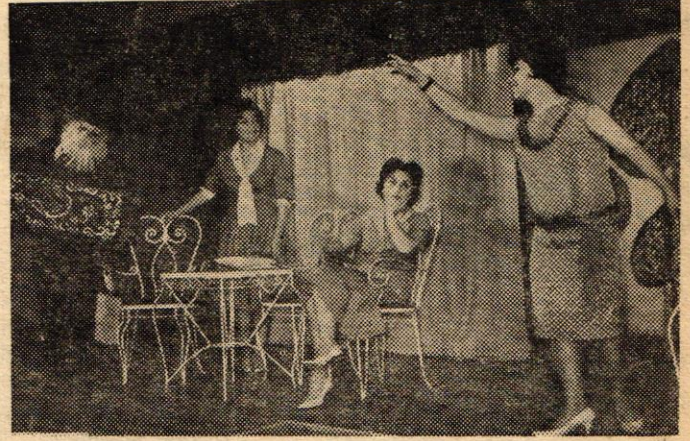
Fransız yazarı jean - Pierre Rosnay tarafından yeni bir şiiri arma-ğanı kurulmuştur. Servetini bu işe vermek isteyen Paul Ricare saye sinde kurulan bu armağan «Mayıs ayı armağanı» adını alacak ve 15 Mayıs'ta Bender adasında verilecek tir. Armağanın tutarı 1000 yeni franktır. jürinin değerlendireceği eser 500000 nüsha olarak basılacak-tır. Kazanan şaire ayrıca Cote d'a-zur'de bir ay tatil yapma imkânı sağlanacaktır. Jüriyi, Louise de Vil-morin, Claudine Chonez, jean Vilar, Philipçe Soupault, Paul Gilson, Ge-orges - Emmanuel Clancier, Pierre Caminede, Yves Berger, Jean - Pi-erre Rosnay ve Jean Tardieu teşkil etmektedir.

MANOLA BIANCANI RESİM SERGİSİ

Genç İtalyan ressamlarından Ma-nila Biancani, 17 Şubat 1962 Cumar-tesi günü, Hachette kitabevi salonun-da bir resim sergisi açmıştır.

MAKBER ARAPÇAYA ÇEVİRİLİYOR

Shakespeare'in bütün eserleri Arapçaya çevrilecektir. Arap Birliği

Değerli sanatçı Ulvi Uraz, İstanbul'da SİTE TİYATROSU'nda temsillerine başarıyla devam etmektedir. Yukarıda «Gönül Avcısı»nda Ulvi Uraz, Âliye Rona, Altan Karındaş ve Tolga Tiğın görülmektedir.

DE GAULLE'Ü KONU ALAN OYUN

Fransada günün konusu olan edebi olaylardan biri de, sembolik olarak general de Gaulle'ü canlan-dıran bir oyundur. Jean - Pierre Gi-raudounun bu yeni oyunu «Bir Hü-kümdar» adını taşımakta ve gene-ral de Gaulle'ün siyasi hayatını, üs-lubunu, düşünüş tarzını, ve emelleri-ni yansıtmaktadır. Eserde, hüküm-dar, bugün Cezayir konusunda oldu-ğu gibi, Doğu eyaletinin kaybı tehli-kesiyle karşı karşıya bulunmakta, ordunun tepkisi komplo tertibi, oğ-lunun intiharı gibi olaylarla karşı-laşmaktadır. Yazar oyununun Fran-sada oynanacağından şüphelidir. Elysee sarayında oyununun okunup okunmadığını merak eden bir gaze-teciye yazar şöyle cevap vermiştir. «Bilmiyorum. Fakat General de Ga-ulle'e eserimin bir nüshasını gön-derdim. Üzerindeki ithaf da şuydu: Cumhurbaşkanına, General De Ga-ulle'ün anısına hüzünlü saygılarımla!»

İTALYAN SİNEMACILIĞINDA YENİ EDEBİYAT

Son zamanlarda İtalyan sinema-cılığında en yeni edebiyat eserlerine düşkünlük artmıştır. Örneğin, tanın-mış İtalyan romancısı Alberto Mora-via'nın «Küçümseme» adlı eserini Ugo Tagnazzi, Jean - Godard ile be-yaz perdeye aktaracaktır.

tarafından hazırlanan projeye tanın-mış Mısırlı yazar Taha Hüseyin tara-fından başlanmıştır.

Ayrıca Avrupa Edebiyatı kla-siklerinin de Arapçaya çevrilmesi için hazırlıklara başlanmıştır. Bu arada Abdülhak Hamit'in Makber'i de Arapçaya çevrilecektir.

TÜRKİYE'DE İLK AMATÖR ORKESTRA

Türkiye'de ilk defa amatör koroyu kuran Hulusi Öktem'in en büyü ide-ali, bir de Amatör orkestra kurmak-tı. T.M.T.F. Müzik Komisyonu bu ide-ali gerçekleştirmiş bulunuyor. Şef-leri Nedim V. Otyam idaresinde ça-lışmalarına başlayan ilk amatör koro ve orkestra, bir Doğu'ya yardım konseri düzenlemiştir. Konser, 11.2. 1962 Pazar günü saat 21 de Gölçük Fabrikasının salonunda; 12.2.1962 Pazartesi günü saat 21 de İzmit Se-ka salonunda verilmiştir. Konser il-giyle izlenmiş ve çok alkışlanmıştır. Program : Haydn, Mozart, Schubert, Sshaikowsky, Ulvi Cemal Erkin Nedim Otyam, Hulusi Öktem'in eserle-rinden düzenlenmiş, ayrıca Folklor gurubu da türküler söylemiştir.

FRANSADA YENİ HİKAYE ARMAGANINI GEORGES ARNAUD KAZANDI

Fransa'da 1961 hikâye armağanı nı «La Plus Grande Pente» (En Bü-yük İniş) adlı eseri ile Georges Ar-naud kazanmıştır.

YENİ DİZİ 8. CİLT, SAYI 1 - 12 DE BULUNAN ŞİİR, ÖYKÜ VE YAZILAR

Ş İ İ R

Şairin Adı	Sayı	Ay	Şiirin Adı	Şairin Adı	Sayı	Ay	Şiirin Adı
Adnan Ardağı	11	Şubat	- 962 Yokluğunda deniz çiçekleri	Nurer Uğurlu	8	Kasım	- 961 Ağıt
Ahmet Altımsek	4	Temmuz	- 961 Gece Onikinden Sonra	Ömer Timaş	10	Ocak	- 962 Ölü Balad
Ahmet Oktay	8	Kasım	- 961 Atatürk Başöğretmen	Önder Gürcan	3	Haziran	- 961 Yansıması Mağaranın
	1	Nisan	- 961 Demi İşte	Özdemir Asaf	12	Mart	- 962 Ne İyi Ağittim Size
Ali Püsküllüoğlu	5	Ağustos	- 961 Sırada		7	Ekim	- 961 İlk
Attılâ Büyüktuncay	2	Mayıs	- 961 Kedi	Özdemir İnce	7	Ekim	- 961 Kara
	9	Aralık	- 961 Sone		2	Mayıs	- 961 Alycone 8
Babür	3	Haziran	- 961 Başlam		3	Haziran	- 961 Alycone
Beşir Diriko	3	Haziran	- 961 Savaş Kırığı	Özkan Mert	5	Ağustos	- 961 Arselik Çelik
Can Yücel	6	Eylül	- 961 Yunu		10	Ocak	- 962 Ya Sonra Askerler Krallar Hızlı ve Çabuk
Ceyhan Can	7	Ekim	- 961 Sezin	Raymon Queneau			
Edip Cansever	9	Aralık	- 961 Bedevi	(T. Gedik - Ü. Tamer)	3	Haziran	- 961
Egemen Berköz	2	Mayıs	- 961 Biçimlenmek	Sabahattin Batur	1	Nisan	- 961 Sürek Avı
	7	Ekim	- 961 Bilinçaltı	Sabri Varlık Berköz			
	12	Mart	- 962 Belki Yaşamak		7	Ekim	- 961 Gece Gibi Birşey Var
Emin Ersoy	2	Mayıs	- 961 Aşk Olsun	S. Kudret Aksal	5	Ağustos	- 961 Haziranla
Ergin Günçe	1	Nisan	- 961 Genç Ölmek	Suat Taşer	9	Aralık	- 961 Hayret Beyin Marifetleri
	3	Haziran	- 961 Yangın Çiçeği		10	Ocak	- 962 Hayret Bey Uyanıyor
Fethi Giray	7	Ekim	- 961 Bu Kubbede Kalan		12	Mart	- 962 Hayret Beyin Ateşi Var
Halil Kocagöz	9	Aralık	- 961 Sıvatlarda	Stephen Spender	1	Nisan	- 961 Yürüyen Delikanlılar
Halûk Aker	12	Mart	- 962 Hamalın Günlüğünden	(Can Yücel)			
Halûk Şevket	4	Temmuz	- 961 Yakın Zaman	Turgut Uyar	1	Nisan	- 961 Ay Ölür Yılınlktan
	8	Kasım	- 961 Yoğun		6	Eylül	- 961 Övgü, Ölüye
	10	Ocak	- 962 Bir Ucunda Şehrin	Uğur Külekcioglu	11	Şubat	- 962 Ahd-i Atik: Leviviler
	12	Mart	- 962 Benim yabancımıdır O	Uğur Önal	2	Mayıs	- 961 Çoşku
Halil Mete	2	Mayıs	- 961 Çok Zamandır	Volkan Vural	9	Aralık	- 961 Şey
	6	Eylül	- 961 Az Gün		3	Haziran	- 961 Eski Kadın
Hasan Hüseyin	4	Temmuz	- 961 Cezayiruna	Yezdan	8	Kasım	- 961 Yorgunun Biri
	6	Eylül	- 961 Dil Yorgunu		1	Nisan	- 961 13 On Üç 13
	10	Ocak	- 962 Fettah		7	Ekim	- 961 Gelecektir Geç de Ol- sa Bir Gün
	11	Şubat	- 962 Akşam Delisi	Yılmaz Gruda	6	Eylül	- 961 Hipotenüs
İbrahim Gönen	3	Haziran	- 961 Kapıdaki Sıcak	Zihni Hazinedaroğlu			
	5	Ağustos	- 961 Pazartesi Kuleleri		4	Temmuz	- 961 Şiir
İlhan Berk	9	Aralık	- 961 1. Balad		6	Eylül	- 961
Kutlu Türkây	10	Ocak	- 962 Akşam Şarkısı		8	Kasım	- 961 Şiir
Mehmet Bacaksızlar	4	Temmuz	- 961 Eğitir				
Metin Eloğlu	5	Ağustos	- 961 Telve				
	12	Mart	- 962 İşleme				
Mutlu Aydın	1	Nisan	- 961 1001 Gece				
	7	Ekim	- 961 Yokluktan Önce Mısrır				
Necati Cumalı	6	Eylül	- 961 Langston Hughes'ten dört şiir	ÖYKÜ			
Nihat Ziyalan	8	Kasım	- 961 Şaka Şuka	Alâaddin Bilgi	4	Temmuz	- 961 Nehir Kıyısında
Nurettin Yerdelen	1	Nisan	- 961 Yakın	(Richart Wright)	5	Ağustos	- 961 ... Aynı öykünün devamı

Öykücünün Adı	Sayı	Ay	Öykünün Adı	Yazarın Adı	Sayı	Ay	Yazının Adı
(John Andrew Rice'dan)	11	Şubat	- 962 Ancak Bu Kadar Adalet Koparabilirsiniz		4	Temmuz	- 961 ... Aynı Yazının Devamı
Alâaddin Bilgi	12	Mart	- 962 Aynı Öykünün Devamı		7	Ekim	- 961 Existentialisme Bir Felsefe Midir?
Benal Demirel	2	Haziran	- 961 Fasulyadan Başlamak		10	Ocak	- 962 ... Aynı Yazının Devamı
	7	Ekim	- 961 Mandalar Kralının Mutlu Kayıtsız Bahçesi		11	Şubat	- 962 ... Aynı Yazının Devamı
	7	Ekim	- 961 Veronika İle Sıcak Bir Yaz Günü	Sami N. Özerdim	1	Nisan	- 962 Gabriel Marcel
	8	Kasım	- 961 Saturnalia		1	Nisan	- 961 Hasan Ali Yücel
	10	Ocak	- 962 Karısı Masası Penceresi Metresi	S. Eyüboğlu	2	Mayıs	- 961 Yücel'den Anılar
	11	Şubat	- 962 Nurdan'ın Açık Saçık Elbisesi		2	Mayıs	- 961 Kara Kuvvet
							- 961 Yıldızlı Bir Türküler Gecesi
Cemalettin Aykın	4	Temmuz	- 961 Dönüş	ELEŞTİRME			
Fürüzan T. Selçuk	2	Mayıs	- 961 Kırkikindili Öykü	Fethi Naci	1	Nisan	- 961 Tipik Bir Topki
	10	Ocak	- 962 Geçmişlerden Biri		2	Mayıs	- 961 Çorak Ülke
Gültekin Kayaalp (K. Mansfielt'ten)	1	Nisan	- 961 Resimler		3	Haziran	- 961 Çalışmak Her Vatandaşın Hakkı ve Görevidir
Güner Ener	2	Mayıs	- 961 İyimesiniz		7	Ekim	- 961 Dostluk Üstüne
	9	Aralık	- 961 Elgin		9	Aralık	- 961 Yeter mi
Fikret Üngüp	5	Ağustos	- 961 Lodos Hikâyeleri	Gürkân Aylan	12	Mart	- 962 Hiroşima Mon Amour
Hüseyin Korkmazgil	1	Nisan	- 961 Kanunen Yasaktır	Hüseyin Çöntürk	10	Ocak	- 962 Ömrü Uzayan Adam
N. Menemencioğlu (S. Spender'den)	5	Ağustos	- 961 Temiz Aydınlık Bir Yer	Nermin Menemenci-oğlu	12	Mart	- 962 Marienbad Dolaylarında
Nevin İşlek	3	Haziran	- 961 Cengiz Görürse şamam	Ya-Rauf Mutluay	6	Eylül	- 961 Hemingway'de Ölüm
	7	Ekim	- 961 Mektuptaki Teyze		7	Ekim	- 961 Ahmet Celâl
	9	Aralık	- 961 Kırmızı Şapkalı Adam	Sezer Tansağ	8	Kasım	- 961 Ahmet Cemil
Nezihe Meriç	1	Nisan	- 961 Giderek Daha Güçlü		2	Mayıs	- 961 Hattat ve Hat Düzeni İncelemesine Giriş Denemesi
Oktay Akbal	12	Mart	- 962 Yalnızlık Bana Yasak		3	Haziran	- 961 Son Resim Olayları
Orhan Duru	7	Ekim	- 961 Noter'de		1	Nisan	- 961 «Çağının Şairi»
	8	Kasım	- 961 Deniz Kıyısında	Veysel Öngören	2	Mayıs	- 961 Kapıları İndirmek
					4	Temmuz	- 961 Sokakta Kuşak
DENEME					5	Ağustos	- 961 Zor Geçit
Prof. Bahri Savcı	3	Haziran	- 961 Demokrasimizin Başarı ve Yenilgi İhtimalleri		8	Kasım	- 961 Aykırı
	4	Temmuz	- 961 Anayasanın Getirdiği İktisadi Müesseselerin Yenileşmesi	TİYATRO	10	Ocak	- 962 Andaç
	5	Ağustos	- 961 Yüzde Otuz Dokuza Rağmen Anayasaya Güven	Dergi	1	Nisan	- 961 Tiyatromuzda Yenilik Meydan Sahnesi
	7	Ekim	- 961 Aydınların Önderlik Çağı	Cevdet Kudret	3	Haziran	- 961 Perdeler Kapandı
	11	Ocak	- 962 Biçim Demokrasisinden İçerik Demokrasisine		3	Haziran	- 961 Leonse ile Lena
İlhan Tarus	1	Nisan	- 961 Alışılmamış		8	Kasım	- 961 Perdeler Açıldı
M. Cevdet Anday	10	Ocak	- 962 Güzellik Yaratılmaz	Suat Taşer	8	Kasım	- 961 Seksen Beşe Doğru
Prof. Nusret Hızır	3	Haziran	- 961 2. inci Dünya Savaşından Sonra Felsefenin Genel Durumu Üzerine Notlar	(David Magarshach)	9	Aralık	- 961 Ş. Holmes Katil Peşinde
				Suat Taşer	11	Şubat	- 962 Meydan Sahnesinde İki Oyun
				(Athene Seyler)	12	Mart	- 962 Madalyonun İki Yüzü
					11	Şubat	- 962 Sahne Ahlakı
					12	Mart	- 962 Komedi Sana'ı

MÜZİK

Yazarın Adı	Sayı	Ay	Yazının Adı	Yazarın Adı	Sayı	Ay	Yazının Adı
Faruk Güvenç	9	Aralık	- 961 Devlet Konser Salonu Açıldı	Ahmed Evintan	11	Şubat	- 962 Sondeyiş
Filiz Bossen	11	Şubat	- 962 İyi Bir Konser Bir Çok Nenlere Bağlıdır	Bülent Ecevit	6	Eylül	- 961 Atatürk'ün Vakfına Dokunulamaz
Vedat N. Tör	2	Mayıs	- 961 Sanat Tarihinde Anlatılacak Gece	Cevdet Kudret	10	Ocak	- 962 Devlet Tiyatrosu Yeni Oyunlarını Takdim Eder
Veysel Arseven	10	Ocak	- 962 İstiklâl Marşı Değişmeli mi?	Erdal Öz	7	Ekim	- 961 Yeni Yağmurlar Geliyor

RESİM

Fahir Aksoy	8	Kasım	- 961 Batıdan Gelenler	Hilmi Özgen	8	Kasım	- 961 Dost Dergisine
	9	Aralık	- 961 Apayrı Bitişikler	İki Okuyucu	2	Mayıs	- 961 Uzun Şiir Kısa Şiir
	9	Aralık	- 961 Siyah Kalemçiler	M. Cevdet Anday	12	Mart	- 962 Tiryakilik
	10	Ocak	- 962 Üçü	Metin Eloğlu	2	Mayıs	- 961 Yarın İçin En Büyük Güvenimiz
	11	Şubat	- 962 İki Sanatçımız	Nadir Nadi	3	Haziran	- 961 Kınalı'da Bir Eşek Anıyordu
Fürüzan Selçuk Eloğlu	2	Mayıs	- 961 Utrillo'dan Gromair'e	Nezihe Meriç	3	Haziran	- 961 Güzle Gelenler
	10	Ocak	- 962 İstanbul'dan	Nil Etemoğlu	9	Aralık	- 961 Yenilik Adına
	11	Şubat	- 962 İstanbul'dan	Necati Cumalı	6	Eylül	- 961 Bolshov Balesi Ankara'da
	12	Mart	- 962 İstanbul'dan	Salim Şengil	2	Mayıs	- 961 Kitap Saatinde On Bir Yıl
Salih Urallı	4	Temmuz	- 961 İki Dahi Sanat Sahtecisi	Sami N. Özerdim	7	Ağustos	- 961 Dirliğimiz Düzenliğimiz
	6	Eylül	- 961 İki Dahi Sanat Sahtecisi	Samim Kocagöz	3		- 961 Gençlik Gençliktir

KONUŞMA

Hikmet Erhan	12	Mart	- 962 Konuşma : Dergi	Tarık Dursun K.	8	Kasım	- 961 Nasıl da Eskiyorlar
M. Cevdet Anday	6	Eylül	- 961 Konuşan : F. Naci	Orhan Kemal	2	Mayıs	- 961 Düünden Bugüne Eğlenceli Yazılar
Salâh Birsal	7	Ekim	- 961 Konuşan : Dergi	Oğuz Tansel	2	Mayıs	- 961 Kitap Tanıtma : Horozdan Korıkan Oğlan
Ulvi Uraz	7	Ekim	- 961 Konuşan : Dergi	Özdemir Asaf	3	Mayıs	- 961 Yuvarlağın Köşeleri

YAZAR TANITMA

Dergi	11	Şubat	- 962 Mısırkalyoniğne
Fürüzan Selçuk	1	Nisan	- 961 A. Gide'in Kişiliği
Orhan Duru (Philippe Soupault)	5	Ağustos	- 961 Hemingway'in Portresi
(Jean Cocteau'dan)	9	Aralık	- 961 İvo Andriç
	9	Aralık	- 961 Picasso İçin Resim Bir Yaşama Tarzıdır
(A. R. Grillet'den)	10	Ocak	- 962 Ecinniler'in Defterinden Parçalar
	10	Ocak	- 962 Kötü Yön
N. Menemencioğlu	6	Eylül	- 961 Kılımanjaro ve Türkiye
İsa Coşkuner	9	Aralık	- 961 Turan Taner'in ardından

ÇEŞİTLİ

Dergi	9	Kasım	- 961 Atatürk Yolumuza Işık Tutuyor
	9	Aralık	- 961 Yazarın Çilesi
	10	Ocak	- 962 Basında Yankımız : DURU GÖL
	12	Mart	- 962 Bir Öç Davası

GEÇEN AYIN İÇİNDEN : Her ay.

SANAT SANATÇILAR : Her ay.

DOST'TAN MEKTUP : 1, 3, 5, 9, 10, 11 Sayılarda.

DERGİLERİN GETİRDİĞİ (Fethi Naci) : 1, 2, 8, 9, Sayılar.

dost dergisini
seviyorsanız

ABONE

OLUNUZ

ABONE

BULUNUZ

DOST YAYINLARI

ROMAN :

1 — Acemiler, Hikmet Erhan Bener (*)	200
2 — Sokaktaki Adam, Atilla İhan (Ciltli)	600
3 — Babamla Geçen Günler, Clarence Day (*)	200
4 — Hasangiller, Tarık Dursun K	200
5 — Gordium I, Hikmet Erhan Bener	250
6 — Hatırladıklarım, Eleanor Roosevelt (*)	150
7 — Üç Yüzlü Adam, H. A. Philbrick (*)	100
8 — Şehir Çocuğu, Herman Wouk (*)	100
9 — Abraham Lincoln, Emil Ludwig (Ciltli)	400
10 — Kıralk Oda, Georges Simenon	200
11 — Sanık, Alexander Weisberg	200
12 — Polis Müfettişi Kadavra, Georges Simenon	300
13 — Zenciler Birbirlerine Benzemez, Atilla İhan	300
14 — Ayaşlı İle Kiracıları, Memduh Şevket Esendal ...	400
15 — Otlakçı, Memduh Şevket Esendal (Ciltli)	600
16 — Mendil Altında, Memduh Şevket Esendal (Ciltli) ..	600
17 — Belâlı Yer, Erskine Caldwell (Ciltli)	600
18 — Ne Ekersen, Mehmet Seyda	400
19 — Dünya Evi, Orhan Kemal	500
20 — Kızgın Toprak, Jorge Amado	600

HİKÂYE :

21 — Duru Göl, İhan Tarus	500
1 — Karınca Yuvası, İhan Tarus (*)	125
2 — Dost, Vüs'at O. Bener (*)	125
3 — Grev, Orhan Kemal (Ciltli)	300
4 — Tepedeki Ev, Umran Nazif	100
5 — Şu Babamın İşleri, Carlos Bulosan	200
6 — Kardeş Payı, Orhan Kemal	150
7 — Topal Koşma, Nezihe Meriç	200
8 — Sihamba (Zenci Hikâye ve şiirinden seçme) Suat Taşer	100
9 — Yaşamazsın, Vüs'at O. Bener	200
10 — Bozbulanık, Nezihe Meriç (2 Baskı)
11 — Perşembe Yağmurları, Hazırlayan: Salim Şengil ...	100

ŞİİR :

1 — Memleket Saat Ayarı, S. Aldanır (*)	100
2 — Dünya Güzel Olmalı, Mehmed Kemal	100
3 — Sisler Bulvarı, Atilla İhan (2. Baskı)	300
4 — Haraçmezat, Suat Taşer	100
5 — Anzelha, Halim Yağcıoğlu	100
6 — Yanık Sarı, Ahmet Köksal	100
7 — Cümbüşcübaşı, Ercümen Uçarı	100
8 — Yağmur Kaçağı, Atilla İhan	200
9 — Köroğlu, İhan Berk	200
10 — Hacivatın Karısı, Salâh Birsal	200
11 — Dağda Ateş Yakanlar, Ö. F. Toprak	200

12 — Sultan Palamut, Metin Eloğlu (*)	200
13 — Herboydan (Dünya şiirinden seçmeler) Can Yücel	400
14 — İki Dal, Celâl Vardar	100
15 — Manilerimizden, Dr. İhan Başgöz	200
16 — Duvar, Atilla İhan (2. Baskı)	300
17 — Horozdan Korkan Oğlan, Metin Eloğlu	200

TİYATRO :

1 — Öteye Doğru, Sutton Vane	100
2 — Tarih Boyunca Tiyatro, Turhan Dilligil	100
3 — Annemi Hatırlıyorum, John Van Druten	100
4 — Bır Dünya ki, Suat Taşer	100
5 — Vatansaverler, Sidney Kingsley	150
6 — Korku, Orhan Asena	100

GEZİ :

1 — Moskova Mektupları, Lydia Kirk	100
2 — Abbas Yolcu, Atilla İhan	400
3 — Ha bu diyar, Fikret Otyam	200
4 — Gide Gide, Fikret Otyam	250

DENEME — FİKRA :

1 — Söz Arasında, Ataç	100
2 — Deveküşüne Mektuplar, Haldun Taner	300

BALE :

1 — Gönül Yüce Türk, Metin And	600
--------------------------------------	-----

MİMARLIK :

1 — İnsana Dönüş, — F. LI. Wright — Şevki Vanlı	1000
---	------

ÇOCUK KİTAPLARI MASALLARI DİZİSİ :

1 — Altı Kardeşler, Oğuz Tansel (*)	100
2 — Cimri ile Cömert, İhan Dumanoglu	100
3 — Talih Kuşu, Tezel Amca	100
4 — Kahkaha Sultan, Mümtaz Zeki Taşkın	100
5 — Öksüzöğlan, İhan Dumanoglu	100
6 — Nalinci Padişah, İhan Dumanoglu	100

Çıkacaklar:

7 — Altın Top, İhan Dumanoglu	100
8 — Gümüş Şehir, İhan Dumanoglu	100
9 — Keleş, İhan Dumanoglu	100
10 — Kaz Çobanı, Çev.: Sami N. Özerdim	100

Çocuk Kitapları Bilgi — Hikâye Dizisi:

2 — Küçük İspanyol Kızı Maria	125
3 — Arap Abdül Kardeş	125

ŞD. KOLLEKSİYONLARI

Cilt : 2, 3, 4, 5 Ciltleri altışar lira, 6. Cilt yedibuçuk lira 7-8 birarada 10 lira

«dost» KOLLEKSİYONLARI

Cilt: 1-2 Ciltleri birarada 18 lira
(*) İşaretiler tükenmiştir.

Güvenle çocuklarınıza verebileceğiniz

4 güzel kitap :

- 1 — Küçük İspanyol Kızı Maria
- 2 — Arap Abdül Kardeş
- 3 — Çing Ling ile Ting Ling
- 4 — Meksikalı Kardeşler

Kapak ve içi beş renkli, beyaz kartona basılı,
büyük boyda 12 sayfa, her kitap :

125 Kuruştur.

İşte size büyük ve küçüklerin aynı ölçüde
zevk alacağı 5 kitap :

- 1 — Cimri ile Cömert
- 2 — Talih Kuşu
- 3 — Kahkaha Sultan
- 4 — Öksüzöğlan
- 5 — Nalinci Padişah

MASALLAR dizimizden çıkan bu güzel kitaplar
64 sayfa, kapakları üç renkli, beyaz kartona ba-
sılı, her kitap;

1 liradır.